

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Lotta Mikkilä

Pyhän perheen puolustajia ja myöhäisheränneitä vanhempia

Sateenkaariperheiden uutisdiskurssit suomalaisessa mediassa

Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö
Digitaalisen median pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2023

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö**

Tekijä:	Lotta Mikkilä		
Tutkielman nimi:	Pyhän perheen puolustajia ja myöhäisheränneitä vanhempia : Sateenkaariperheiden uutisdiskurssit suomalaisessa mediassa		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Oppiaine:	Digitaalinen media		
Työn ohjaaja:	Tanja Sihvonon		
Valmistumisvuosi:	2023	Sivumäärä:	56

TIIVISTELMÄ:

Ajatus miehen ja naisen muodostamasta perheihanteesta, eli heteroperheestä elää vahvana suomalaisessa yhteiskunnassa, vaikka joka kolmas perhe on jotain muuta. Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan suomalaisen perhekeskustelun moninaisuutta keskittyen erityisesti sateenkaariperheitä koskevaan mediakeskusteluun. Media ylläpitää sateenkaariperheistä käytävää keskustelua, ja sen rakentama kuva sateenkaariperheistä vaikuttaa mediayleisön käsityksiin erilaisista perheistä. Tässä pro gradu -tutkielmassa diskursseista käytetään termiä uutisdiskurssi, koska uutisilla on oma tärkeä diskursiivinen merkityksensä. Koska uutiset tavoittavat isoja massoja yleisöä, niillä on vaikutusta siihen, millaisia käsityksiä ihmiset muodostavat maailmasta. Tutkimuksessa perhekeskustelua tarkastellaan neljän tavoittavimman suomalaisen uutismedian avulla, joita ovat Yle, Helsingin Sanomat, Iltalehti ja Ilta-Sanomat. Aineisto koostuu yhteensä 31 uutisartikkelista ja 31 kuvasta

Tutkimuksen analyysimenetelmä on kriittinen diskurssianalyysi, jota sovelletaan representaatioteoriaan. Tutkimus alkaa diskurssien esittelyllä ja nimeämisellä. Sen jälkeen tutkimuksessa käydään kukin diskurssi yksityiskohtaisesti läpi Faircloughin kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksen mukaisesti. Diskurssianalyysin jälkeen vallitsevista diskursseista muodostetaan mentaalisten representaatioiden avulla sateenkaariperheitä kuvaavia representaatioita.

Uutisdiskursseja löytyi aineistosta yhteensä neljä. Ne olivat vastustamisen diskurssi, vähemmistön diskurssi, uhrin diskurssi ja vanhemmuuden diskurssi. Suurin osa aineistosta sisälsi viitteitä vastustamisen diskurssiin. Tutkimuksen tulokset saatiin yhdistämällä uutisdiskurssit ja aineiston esimerkit mentaaliin representaatioihin. Kun kriittistä diskurssianalyysia sovellettiin representaatioteoriaan, aineistosta löydettiin kolme hallitsevaa representaatiota. Representaatiot olivat vastustavat vallanpitäjät, vapautuneet vähemmistöt ja onnelliset suomalaisvanhemmat.

Tutkimustulokset osoittivat, että sateenkaariperhekeskustelussa korostuvat Suomen ulkopuolisten vastustavien vallanpitäjien, vapautuneiden vähemmistöjen ja onnellisten suomalaisvanhempien representaatiot. Vastustavat vallanpitäjät näyttäytyivät aineistossa sateenkaariarvoja vastustavin, pääosin ulkomaisina poliitikkoina ja organisaatioina. Sateenkaariperheen vanhempia kuvattiin yksilökeskeisen vanhemmuuskuvauksen kautta. Sateenkaariperheen jäseniä ja perheestä haaveilevia sateenkaariyhteisön jäseniä kuvattiin vapautuneina yksilöinä, jotka ovat löytäneet oman identiteettinsä.

AVAINSANAT: sateenkaariperheet, seksuaalivähemmistöt, sukupuolivähemmistöt, representaatio, diskurssi

Sisällys

Johdanto	5
1.1 Tavoite	7
1.2 Aineisto	7
1.3 Menetelmä	9
2 Sateenkaariperheet osana suomalaista perhekeskustelua	11
2.1 Sateenkaariperheet Suomessa	11
2.2 Sateenkaariperheiden puutteelliset perheoikeudet	12
2.3 Sateenkaariperheiden näkyvyys mediassa	14
3 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä	17
3.1 Kriittisen diskurssianalyysin teoria	17
3.2 Uutisdiskurssit merkityksien ja representaatioiden rakentajina	19
3.3 Valta, ideologia ja hegemoniset diskurssit	21
4 Sateenkaariperheiden uutisdiskurssit suomalaisessa mediassa	23
4.1 Uutisdiskurssien analyysi	23
4.1.1 Vastustamisen diskurssi	24
4.1.2 Vähemmistödiskurssi	31
4.1.3 Uhrin diskurssi	35
4.1.4 Vanhemmuuden diskurssi	38
4.2 Tutkimustulokset	42
5 Päätäntö	46
Lähteet	48
Aineistolähteet	51

Kuvat

Kuva 1. Kuva Pride-mielenosoituksesta Pietarissa. (Yle/Kerstin Kronvall, 2014).	26
Kuva 2. Kuva mielenosoituksesta Floridassa. (HS/Reuters/Octavio Jones, 2022).	27
Kuva 3 Henkilökuva Giorgia Melonista (AOP, 2022).	29
Kuva 4. Henkilökuva Aleksandra Tetristä (HS/Outi Pyhäranta, 2022).	33
Kuva 5. Henkilökuva Henny Harjusolasta (Ivan Bessedin, 2022).	37
Kuva 6. Henkilökuva Laura Anderssonista (Päivi Ristell, 2022).	39
Kuva 7. Henkilökuva Lapinkosken ja Whalströmin perheestä. (Sanoma/Ninna Lindström, 2022).	42

Kuviot

Kuvio 1. Uutismedioiden osuus tutkimusaineistosta.	9
Kuvio 2. Kriittisen diskurssianalyysin viitekehys (Fairclough, 1997, s. 82).	18

Taulukot

Taulukko 1. Sateenkaariperheiden representaatioiden rakentuminen.	43
---	----

Johdanto

Äiti, isä, pari lasta ja koira. Ajatus heteroparin muodostamasta ydinperheestä elää edelleen vahvana suomalaisessa yhteiskunnassa, vaikka ainakin joka kolmas perhe Suomessa on jotain muuta (Roininen, 2021, s. 7). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan niitä perheitä, jotka ovat syntyneet muulla tavalla kuin heteroparin yhteiselämän tuloksena.

Sateenkaariperheet ovat osa monimuotoisia perheitä, joita ovat muun muassa yksinhuoltajaperheet, adoptioperheet, uusperheet ja sijaisperheet. Sen sijaan heterolapsiperheestä käytetään usein termiä ydinperhe. Keskustelussa monimuotoiset perheet ja ydinperheet näyttäytyvät helposti toistensa vastakohtina, vaikka ne eivät sulje toisiaan pois. Esimerkiksi Sateenkaariperheet ry (2019b) käyttää ydinperheen määritelmää myös sateenkaariperheistä, vaikka monissa muissa yhteyksissä ydinperhe nähdään edelleen heteroparin ja heidän biologisten lasten muodostamana perheenä.

Useat 2000-luvun tutkimukset osoittavat, että sateenkaariperheet eivät vielä mahdu osaksi suomalaista perhekäsitystä. Perhetutkimuksen professori Kimmo Jokisen mukaan suomalaisessa perhekeskustelussa heteroparin muodostama perhe nähdään edelleen parhaimpana, oikeimpana ja luonnollisimpana vaihtoehtona (Roininen, 2021, s. 8). Myös vuoden 2017 perhebarometrin (Väestöliitto, 2017, s. 37) mukaan nuorten käsitys perheestä pitää sisällään isän, äidin ja kaksi lasta.

Ydinperheen ja heteronperheen ihannetta kuvaa käsitys niin sanotusta menneisyyden perheestä. Sillä viitataan perheeseen, jota edustavat turvallisuus, pysyvyys, vastuullisuus sekä perinteinen jako sukupuolten ja perheenjäsenten välillä. Ilmakunnas & Lahtinen (2021, s. 11) käyttävät ilmiöstä termiä "alkuperäinen" perhe. Historioitsija Amy Louise Erickson (1995, s. 7) kuitenkin toteaa, että väittämät menneisyyden perheestä ovat poliittisia ja eri aikojen peilikuvia nykyhetkelle. Ne heijastavat pelkoja ja toiveita ja käsityksellä haetaan vertailukohtaa ja eroa nykyisyyteen. Monimuotoiset perheet sen sijaan nähdään länsimaisessa yhteiskunnassa usein nyky maailman ilmiöinä, jotka

asetetaan vastakkain mielikuvalla menneisyyden perheestä (Ilmakunnas & Lahtinen 2021, s. 13).

Sateenkaariperheillä ei ole yhtä oikeaa tapaa elää perhe-elämää. Silti suomalaisia perheitä koskevaa päätöksentekoa ohjaa niin sanottu heteroydinperheen malli (Roininen, 2021, s. 10), ja sateenkaariperheet joutuvat sopeutumaan heteroydinperheelle asetettuihin vaatimuksiin. Euroopan unionin perusoikeusvirasto FRA:n tutkimuksessa (Pihlajamaa, 2021) sateenkaarivanhemmista 19 prosenttia kertoi kokevansa syrjintää sosiaali- ja terveysalan palveluissa. Syrjintää selittää osin ainakin se, että useat sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakastilanteet on suunniteltu heteroydinperheille, eivätkä ne sellaisinaan palvele sateenkaariperheiden tarpeita.

Lisäksi Väestöliiton tutkimuksen mukaan (Aarnio, T. ja muut, 2018, s. 3) yli neljä viidesosaa sateenkaariperheiden vanhemmista on pelännyt lapsensa tulevan kiusatuksi. Hočevarin (2014, s. 97) kansainvälinen sateenkaariperheiden lapsia koskeva tutkimus osoittaa, että sateenkaariperheiden mediadiskurssien normalisointi on tärkeää, jotta perheen lasten ei tarvitsisi pelätä leimaantumista tai altistua syrjinnälle.

Moninainen vähemmistökuvaus ja kuvaus moninaisista perheistä rikkoo Lehtosen (2016, s. 151) mukaan ajatuksia stereotyyppisestä ja yksinkertaistavasta vähemmistöryhmään kuulumisesta. Moninainen perhekuvaus myös lisää sateenkaariperheiden mahdollisuutta samaistua siihen kuvaan, jota media heistä rakentaa. Mediatutkija Edward Alwood (1996, s. 6) kirjoittaa, että uutismedia on yksi harvoista yleisön tiedonlähteistä liittyen homoseksuaalisuuteen, otetaan huomioon heidän suljettu olemassaolonsa, jonka useimmat ovat joutuneet kokemaan sosiaalisen stigman välttämiseksi.

1.1 Tavoite

Tutkimuksen tavoite on selvittää, millaista representaatiota sateenkaariperheistä rakennetaan suomalaisessa uutismediassa. Perheiden mediadiskursseja on tutkittu laajasti, mutta sateenkaariperheisiin keskittyvää diskurssitutkimusta on varsin vähän. Huomioni keskittyy uutisartikkelien merkitysvälitteisen toiminnan tasolle sekä yksilön ja yhteiskunnan väliseen jännitteeseen. Tavoitteeseen vastataan seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Millaisia uutisdiskursseja sateenkaariperheistä rakennettiin suomalaisessa mediassa?
2. Millaista representaatiota uutisdiskurssit rakentavat sateenkaariperheistä?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä selvitetään, millaisia uutisdiskursseja sateenkaariperheistä rakennettiin yksilönä, joka yhdistää heidät yksilönä tiettyihin sosiaalisiin suhteisiin, tapoihin, valtarakenteisiin ja kulttuureihin (Kangaspunta, 2011, s. 21). Tässä yhteydessä diskursseilla tarkoitetaan puheenaiheita, jotka sisältävä erilaisia sateenkaariperheisiin viittaavia asioita (Jokinen ja muut, 2016, s. 21). Niitä voivat olla esimerkiksi perheoikeudet tai vanhemmuus. Varsinaiset tutkimustulokset saadaan analysoimalla uutisdiskursseja, joiden avulla voidaan hahmottaa niistä muodostuvia representaatioita. Representaatiolla tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä kokonaiskuvaa, mikä tietystä diskursiivisesta asiayhteydestä syntyy.

1.2 Aineisto

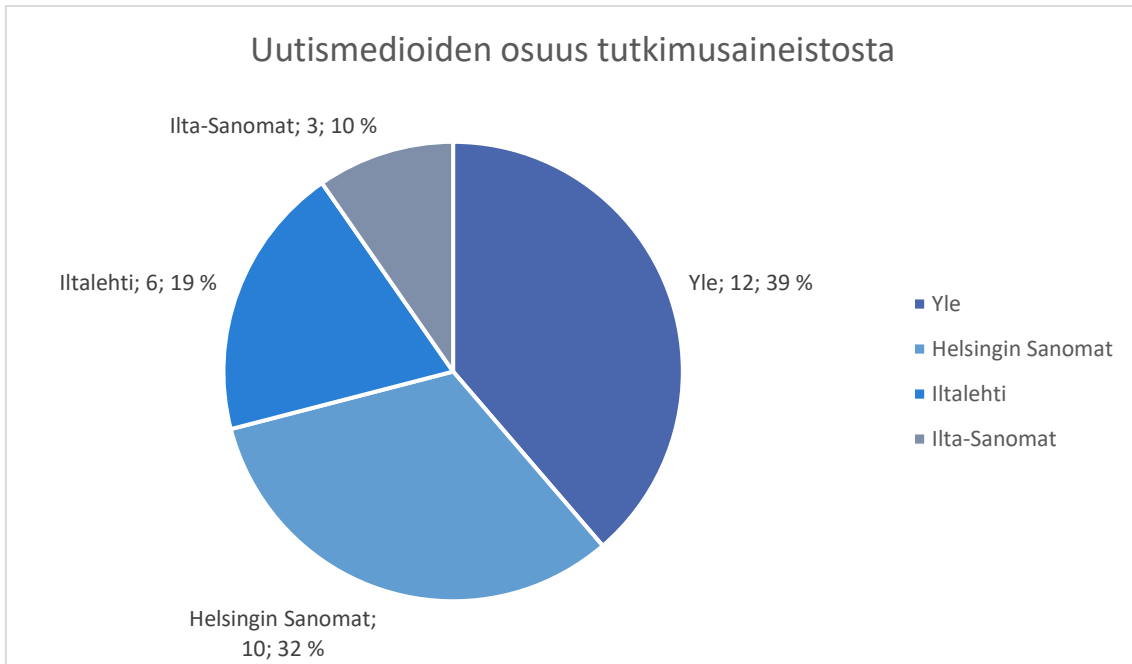
Tutkimusaineistoni koostuu neljän tavoittavimman suomalaisen uutismedian (Media-alan tutkimussäätiö 2022) verkkouutisista ja niiden pääkuvista vuonna 2022. Viikkotavoitettavuudeltaan suurimmat uutismediat verkossa ovat Ilta-Sanomat, Iltalehti, Yle Uutiset ja Helsingin Sanomat.

Aineistosta iltapäivälehdiksi lukeutuvat Ilta-Sanomat ja Iltalehti. Helsingin Sanomat on päivittäin ilmestyvä sanomalehti, joka on myöhemmin alkanut tuottaa myös verkkosisältöjä. Yle eroaa aineiston muista medioista siten, että sen omistaa Suomen valtio ja sen journalismia rahoitetaan verotuksella. Ylen tarkoitus on mediana muun muassa tukea kansanvaltaa ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksia sekä edistää kotimaista kulttuuria (Yle, 2022).

Tutkielman aineisto on kerätty käyttämällä mediasivustojen omia hakutyökaluja. Aineistonkeruun ensimmäisessä vaiheessa kustakin uutismediasta haettiin artikkeleita aikaväliltä 1.1.–25.10.2022 hakusanoilla *sateenkaariperhe*, *seksuaalivähemmistöt ja perhe* sekä *sukupuolivähemmistöt ja perhe*.

Koska tutkimus rajautuu uutisdiskurssien analyysiin, hakutulosten mielipiteelliset tekstit, kuten kolumnit ja kirja-arviot rajattiin aineiston keruun ensimmäisessä vaiheessa pois. Artikkeleita kertyi ensimmäisessä vaiheessa 94. Aineistoon otettiin kuitenkin mukaan myös globaaleja sateenkaariperheitä käsitteleviä uutisaiheita. Tutkimuksessa myös kansainvälisistä sateenkaariaiheista uutisoiminen suomalaisessa mediassa nähdään diskursiivisesti merkityksellisenä, koska uutiset on kirjoitettu suomeksi ja suunnattu suomenkieliselle yleisölle.

Aineistonkeruun toisessa vaiheessa uutisartikkelit luettiin tarkemmin läpi ja niistä rajattiin pois ne uutiset, joissa ei esiintynyt suoraa viitettä perheisiin, sateenkaariperheisiin, sateenkaariperheiden lapsiin tai sateenkaariperheiden vanhempiin. Lopullinen tutkimusaineisto koostuu kaikkiaan 31 uutisartikkelista ja 31 kuvasta.

Kuvio 1. Uutismedioiden osuus tutkimusaineistosta.

Kuvio 1 näyttää uutismedioiden osuudet tutkimusaineistosta. Suurin osa aineistosta on Yle uutisten (12) ja Helsingin Sanomien (10) uutisartikkeleita. Ilta-Sanomien aineistoa löytyi tutkittavaa aineistoa huomattavasti vähemmän. Iltalehden artikkelia aineistossa on toiseksi vähiten (6) ja Ilta-Sanomilla kaikkein vähiten (3).

1.3 Menetelmä

Tutkimuksen analyysi on laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusta. Metodologisena viitekehyksenä tutkimuksessa on käytetty diskurssianalyysiä. Diskursseilla tarkoitetaan yhteisesti tunnettuja, sosiaalisesti rakentuneita puheenaiheita (Jokinen ja muut, 2016, s. 21). Diskurssianalysissä kieli nähdään sosiaalisena toimintana, joten se on sekä kielenkäytön että kielenkäyttötilanteen tutkimusta (Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 15).

Tutkimuksessa hyödynnetään erityisesti kriittistä diskurssianalyysiä, joka perustuu Norman Faircloughin vuonna 2003 hahmottelemaan kolmitasoiseen viitekehykseen. Siinä huomoidaan diskurssianalyysin tekstuaalinen käytäntö, diskurssikäytäntö ja

sosiokulttuurineen käytäntö. Kriittisyys diskurssianalyysissa tutkii käytänteiden takana olevien, näkymättömien ideologioiden syntyä sekä niiden suhteita toisiinsa. (Blom & Hazard, 1997, s. 638). Fairclough korostaa diskurssia käyttö- ja muutosvoimana sosiaalisen todellisuudelle.

Tässä tutkimuksessa kriittistä diskurssianalyysiä sovelletaan sateenkaariperheiden representaatioiden tarkastelemiseen yhteiskunnassa, jossa vallitsee heteroseksuaalisen ydinperheen oletusarvoisuus, ensisijaisuus ja normatiivisuus (Morling, 2013, s. 12). Faircloughin kriittisellä diskurssianalyysillä voidaan selvittää, millaiset viestinnälliset keinot joko auttavat pitämään yllä, ratkaisevat tai haastavat tutkimuksessa keskeistä yhteiskunnallista ongelmaa (Fairclough, Mulderring & Wodak 2011, s .6).

2 Sateenkaariperheet osana suomalaista perhekeskustelua

Sateenkaariperheellä tarkoitetaan lapsiperhettä, johon kuuluu vähintään yksi kotona asuva alaikäinen lapsi ja jossa yksi tai useampi vanhempi kuuluu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön (Seta 2021). Niihin lukeutuvat homo-, bi-, lesbo- ja ei-heteroseksuaalien sekä transsukupuolisten muodostamat perheet. (Kuosmanen & Jämsä, 2007, s. 13; Jämsä 2008, s. 26–27). Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat lisäksi intersukupuoliset. Intersukupuolisilla sukupuolta määrittävät fyysiset ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen (Lehtonen, 2010, s. 89).

Vaikka parinkymmenen vuoden aikana sateenkaariaiheiden käsittely on muuttunut positiivisempaan ja asiallisempaan suuntaan, Setan mukaan kuvausta leimaa edelleen cis-sukupuolta ja heteroydinperhettä koskevat normit (Alatalo, 2019, s. 4). Myös aiempi tutkimus osoittaa, että sateenkaariperheitä kuvaillaan yhteiskunnassa usein heteroydinperheen kautta. Esimerkiksi Walter (2001, s. 212) kirjoittaa, että samaa sukupuolta olevien vanhempien representaatiot kuvataan ongelmallisesti joko heteroseksuaalisina klooneina tai jopa eksoottisina uhkauksina.

2.1 Sateenkaariperheet Suomessa

Sateenkaariperheistä on puhuttu 1990-luvulta lähtien, kun nimitys tuli julkisuuteen. Keskustelun sateenkaariperheistä aloitti Jämsän ja Kuosmasen mukaan (2006, s. 13) oikeusministeriön julkaisema perheoikeusministeriön mietintö vuonna 1992. Mietinnön julkaisun jälkeen Suomessa alettiin keskustella siitä, pitäisikö samaa sukupuolta olevien pareille sallia perheoikeudet, kuten muissa Pohjoismaissa. Keskustelun seurauksena Väestöliiton lapsettomuusklinikan avautui naispareille ja itsellisille naisille vuonna 1997. Ilmiötä käytetään myös nimitystä sateenkaarifamilistinen käänne (Kuosmanen, 2006, s. 37). Miesparien *gaybybuumi* tapahtui hieman myöhemmin, 2000-luvulla. Miesparien muodostamien lapsiperheiden ja apilaperheiden, eli useamman kuin kahden vanhemman perheen, määrä onkin jäänyt huomattavasti pienemmäksi naispareihin verrattuna. (Jämsä & Kuosmanen, 2006, s. 13).

Tilastokeskuksen vuoden 2019 arvion mukaan sateenkaariperheitä oli Suomessa 1 366. Todellista lukumäärää on kuitenkin vaikea arvoida, sillä tilastoon lukeutuvat vain ne sateenkaariperheet, joiden vanhemmat ovat rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa. Ensi- ja turvakotienliiton mukaan (3.2.2022) sateenkaarieperheissä elää ainakin 10 000 lasta Suomessa ja määrä on kasvussa. Sateenkaariperheiden määrä on tasaisessa nousussa. Yhtenä tekijänä nousulle voidaan pitää tasa-arvoisen avioliittolain ja adoptio-oikeusein muutosten voimaantuloa maaliskuussa 2017 (Lipasti & Pietiläinen, 2019).

2.2 Sateenkaariperheiden puutteelliset perheoikeudet

Suomessa sateenkaariperheiden perheoikeuksissa on edelleen lukuisia puutteita. Ensinnäkin sateenkaariperheiden perheoikeuksia rajoittaa tilastointiin liittyvä hankaluus. 2020-lukuun mennessä perheitä koskeva tutkimusdata kuvaa lähinnä heteroseksuaalisten vanhempien muodostamien perhemallien tilannetta, sillä sateenkaariperheiksi luetaan vain ne perheet, joiden vanhemmat ovat avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa 2020–2023 yhtenä toimenpiteenä mainitaankin monimuotoisten perheiden ja sukupuolen moninaisuuden huomioiminen tutkimus- ja tilastotiedon valossa (STM 2021).

Toisekseen sateenkaariperheiden oikeuksia rajoittavat rajalliset lisääntymismahdollisuudet. Vaikka 2020-luvulle tultaessa keinot hankkia lapsia sateenkaariperheessä ovat lisääntyneet, esimerkiksi miesparien keinot ovat hyvin rajalliset. Miesparien mahdollisuutensa saada lapsia rajoittuvat adoptioon ja kumppanuusvanhemmuuteen, sillä sijaissynnytys on Suomessa laitonta. Sijaissynnytyksellä tarkoitetaan järjestelyä, jossa nainen saatetaan raskaaksi siten, että järjestelyn tarkoituksena on luovuttaa lapsi synnytyksen jälkeen aiottujen vanhempien kasvatettavaksi (Ulkoministeriö, 2023). Sijaissynnytys on Suomessa laitonta vuodesta 2007 lähtien, mutta asiasta on käyty yhteiskunnallista keskustelua sekä samaa sukupuoltaolevien parien että heteroparien kohdalla (Portaankorva, Yle 13.12.2019).

Kumppanuusvanhemmuudella tarkoitetaan mahdollisuutta vanhemmuuden jakamiseen ilman vanhempien välistä rakkaussuhdetta (kumppanuusvanhemmaksi.fi). Järjestely edellyttää kuitenkin vanhemmuuden jakamista vastakkaista sukupuolta olevan henkilön kanssa.

Perheen ulkoinen adoptio tuli Suomessa mahdolliseksi sateenkaariperheille tasa-arvoisen avioliittolain uudistumisen myötä 1.3.2017. Ensimmäiset kotimaan adoptiot samaa sukupuolta olevien pariin perheisiin ovat toteutuneet vuoden 2020 aikana (Sateenkaariperheet ry, 2023). Kompastuskivenä ovat kuitenkin ulkomaiset yhteistyökumppanit ja -maat. Sateenkaariperheet ry:n mukaan vuonna 2023 ainoita maita, joissa lapsia saatettaisiin sijoittaa samaa sukupuolta oleville pareille ovat Kolumbia ja Etelä-Afrikka.

Puutteita on myös sukupuolivähemmistöjen perheoikeuksissa. Monet transsukupuolisten hormonihoidoista aiheuttavat hedelmättömyyttä, minkä vuoksi he joutuvat usein tekemään valinnan oman sukupuoli-identiteettinsä ja lapsensaannin väliltä. Lisäksi transsukupuolisiin kohdistuu normatiivista painostusta hormonihoitoon tai kirurgisiin toimenpiteisiin, vaikka he eivät itse sitä haluaisi (Repo, 2019, s. 97). Taustalla vaikuttaa myös Suomen vanha translaki, joka edellytti sukupuolen juridisen vahvistamisen ehtona lisääntymiskyvyttömyyttä. Lisääntymiskyvyttömyyden vaatimus poistui, kun eduskunta hyväksyi translain uudistuksen 1.2.2023.

Sateenkaariperheet ry on havainnut myös sukupuolivähemmistöjen kohdalla puutteellista tukea hedelmällisyysneuvonnassa. Järjestön laudunnossa (9.11.2019) mainitaan, että vain 30 prosentille sukupuolivähemmistöistä on korjaushoitojen aikana puhuttu hedelmällisyyteen liittyvistä asioista. Järjestö vaatii, että sukupuolivähemmistöille annettaisiin sukupuolenkorjausprosessin yhteydessä hedelmällisyysneuvontaa. (Sateenkaariperheet.fi 9.11.2019).

2.3 Sateenkaariperheiden näkyvyys mediassa

Sateenkaariperheet alkoivat saada mediatilaa 1990-luvun aikana (Jämsä & Kuosmanen, 2006, s. 13). Tuolloin Setan, Vasemmiston ja Vihreiden piireissä tehty aktiivinen sateenkaaripolitiikka nostatti erityisesti naisparien asemaa julkisella areenalla uutena perhemuotona. Samaan aikaan lukuisia lesbo-, homo- ja trans-teemaisia dokumentteja ja elokuvia alkoi näkyä televisiossa. Sateenkaariperheitä käsittelevissä mediateksteissä erityisesti naisparit ovat olleet näkyvillä viimeisten vuosikymmenten aikana (Kuosmanen, 2006, s. 37). Esimerkiksi mediakeskustelut hedelmöityshoitolaista ja parisuhdelaista ovat keskittyneet Suomessa vuosina 90-luvulla ja 2000-luvulla erityisesti naisparien ja itsellisten naisten ympärille (Kuosmanen, 2007, s. 5).

2000-luvun alussa median perhekeskustelua on leimannut vahva ydinperheen ihanne. Perheiden representaatiota brittiläisissä televisiomainoksissa, lehdistössä ja elokuvissa tutkinut Chambers (2000, s. 195–196) havaitsi, että perheitä kuvataan Britanniassa kolmella tavalla: ihanteellisina ydinperheinä (eng. ideal nuclear family), uudenaikaisina hybridiperheinä (eng. hybrid transformative category) ja epänormaaleina perheinä (eng. dysfunctional families). Ihanneydinperheet näyttäytyivät mediassa valkoisina heteropariskuntina ja heidän elämäntapaansa representoitiin ”normaalina” ja tavoiteltuna elämänmuotona. Epänormaaleissa perheissä epänormaaliuden syyksi oli esitetty muun muassa yksinhuoltajaäidit, feminismi, työssäkäyvät äidit, homo- ja lesboyhteisö, mustat isät sekä maahanmuuttajat (Chambers 2000, s. 201–206). Myös Suomessa on haviattu 2000-luvun alussa heteroydinperheen ihannetta korostavaa mediakuvastoa. Helsingin Sanomien perheaiheista journalismia vuosina 1999–2003 tutkinut Riitta Jallinoja (2006, s. 10) havaitsi aineistossaan perheiden jakamista hyviin perheisiin ja riskiperheisiin. Riskiperheet olivat Jallinojan (2006, s. 162–163) aineistossa perheitä, joissa esiintyi esimerkiksi köyhyyttä ja päihteiden käyttöä. Niin sanotut hyvät perheet olivat aineistossa keskiluokkaisia heteroydinperheitä.

2010-luvulla sateenkaariperheitä on esitetty mediassa niin sanotun onnellisuusmuurin piirittäminä (Morling, 2013, s. 228–229). Tällä Morling viittaa onnellisuuden

korostumiseen sateenkaariperheitä koskevista mediateksteistä. Yhdessäkin Morlingin analysoimassa tekstissä ei käsitelty sateenkaariperheessä kasvanutta lasta, joka voisi huonosti. Morlingin mukaan tulokset viittaavat siihen, että suomalaisessa mediassa ei uskalleta poiketa sateenkaariperheiden onnellisuuden ja normaaliuden esitystavasta. Normaaliuden esitystä Morling kuvaa myös termillä toiseus. Moring (2013, s. 12) totesi, että sateenkaariperheistä käytävää keskustelua mediassa leimaa toiseuden sävy, jolloin perhe sekä tunnustetaan perheeksi että erotetaan niin sanotusta heteronormatiivisesta ydinperheestä. Heteronormatiivisuuden käsite peräisin 1990-luvun angloamerikkalaisesta tutkimuskeskustelusta. Alun perin käsite on luotu kuvaamaan sitä, kuinka puheessa ja ajattelussa heteroseksuaalisuus muodostaa seksuaalisten ja sosiaalisten suhteiden oletusarvoisen, ainoan hyväksytyt ja tavoitetun mallin. 2000-luvulle tultaessa käsite on yleistynyt populaarikirjoituksiin, aktivismiin ja sukupuolentutkimukseen (Rossi, 2015.) Vaikka heteronormatiivisuuden käsitteellä on Rossin (2015) pyrityt mukaan tuomaan esiin institutionaalisen heteroseksuaalisuuden epäkohtia, käsitettä on myös kritisoitu. Epänormatiivisista sukupuolista ja seksuaalisuuksista puhuttaessa saatetaan pahimmassa tapauksessa Rossin mukaan vahvistaa tällaista kahtiajakoa niin sanotun normaalin ja epänormaalin välillä.

2020-luvulle tultaessa sateenkaari-aiheet ovat yleistyneet mediassa niin paljon, että sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille on perustettu omia medioita, eli niin sanottuja queer-medioita. Yhdysvalloissa tällaisia ovat muun muassa *Pink News*, *Gay Times* ja *New York Times Gender*. Yhdysvalloissa queer-mediat ovat Greensmithin & Kingin (2020) tutkimuksen mukaan tärkeitä erityisesti sateenkaarinuorille, jotka voivat median kautta luoda tilaa itselleen, yhteisölleen sekä saada tukea ja tietoa yhteisöstään. Yhdysvalloissa sateenkaarijournalismin kasvava suosio on havaittu myös markkinointitutkimuksissa. WPP:n Beyond the Rainbow -tutkimuksen (2023) mukaan 93 prosenttia 18–24-vuotiaista sateenkaarinuorista ja 85 prosenttia 18–24-vuotiaista sateenkaariyhteisöön kuulumattomista nuorista käyttää aktiivisesti queer-mediaa. Kyselyyn oli haastateltu 7 000 ihmistä Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa ja Kanadassa. Suomessa sateenkaari-aiheisia medioita ovat muun muassa Kehrääjä, pohjoismainen

sateenkaarimedia QX sekä Yle Kioskin Tiktokissa oleva videosarja *Queerruutu*, jossa toimittaja Lyyra Virtanen kuvaa videota muun muassa sateenkaarihistoriasta, transasioista ja vähemmistökuvauksesta televisiossa ja elokuvissa.

3 Diskurssianalyysi tutkimusmenetelmänä

Diskurssianalyysi on usein monitasoista ja monimenetelmällistä tutkimusta, koska siinä pyritään yhdistämään kielenkäytön ilmiöt laajempiin konteksteihin (Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 240). Diskurssintutkimuksen lähtökohtana on sosiaaliseen konstruktionismi, jossa kieli nähdään samaan aikaan lingvistisenä, diskursiivisena ja sosiaalisena järjestelmänä, jolla luodaan sosiaalista todellisuutta (Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 22, 49).

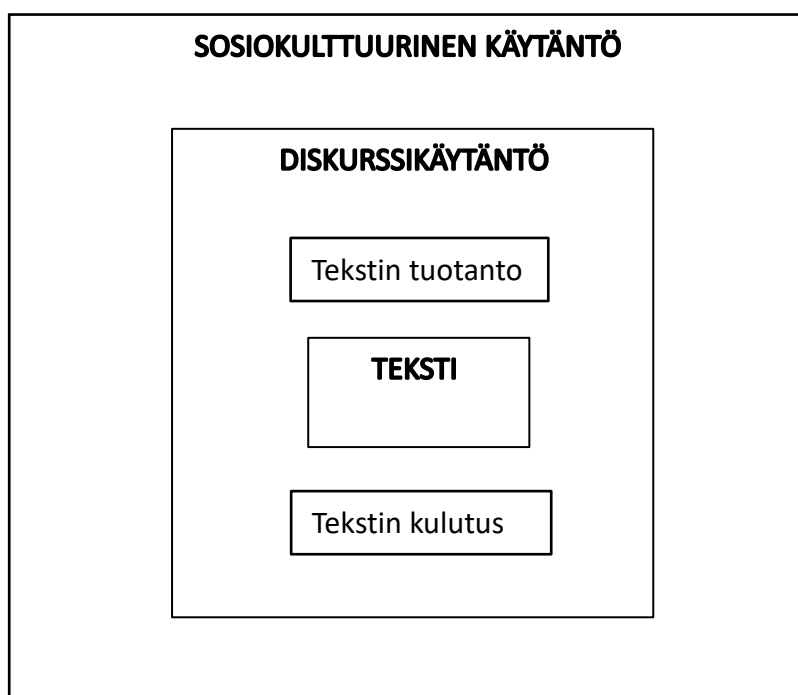
Tässä tutkimuksessa painottuu erityisesti kriittinen käsitys diskurssianalyysista. Se on perinteistä diskurssianalyysia monitieteisempi ja nojaa esimerkiksi retoriseen analyysiin, lingvistiikkaan, antropologiaan, filosofiaan, sosiaalipsykologiaan ja kognitiotieteeseen.

Kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtana on usein yhteiskunnallinen ongelma, johon pyritään vastaamaan analysoimalla, ymmärtämällä ja selittämällä sosiaalisia ilmiöitä, jotka vaativat monialaista ja monitieteellistä tarkastelua (Wodak & Meyer, 2016, s. 2). Kriittisyys tarkoittaa Faircloughin lähestymistavassa (1997, s. 75) pyrkimystä ottaa huomioon, että kieli ja sosiaaliset käytännöt nivoutuvat syy-seuraussuhteisiin, joita ihmiset eivät välttämättä tietoisesti huomaa. Tässä analyysissa diskurssi ymmärretään kirjoitettuna ja puhuttuna kielenkäyttönä mutta myös sosiaalisen toiminnan muotona. Tutkimuksessa diskursiivisen tapahtuman ja kontekstin välillä vallitsee dialektinen suhde: kun diskurssi muokkaa kontekstia, konteksti muokkaa diskurssia (Meyer & Wodak 2016, s. 5–6).

3.1 Kriittisen diskurssianalyysin teoria

Kriittinen diskurssianalyysi erottuu muusta diskurssianalyysista Pietikäisen (2000, s. 191–192) mukaan muun muassa siten, että siinä kielitieteelliset diskurssien käytännöt yhdistyvät yhteiskunnallisiin diskurssikäytäntöihin. Fairclough hahmottaakin viestintätilanteen kriittisen diskurssianalyysin viitekehyksessä kolme eri ulottuvuutta: teksti, diskurssikäytäntö ja sosiokulttuurinen käytäntö. Siinä diskurssikäytäntö, eli tekstin

tuottamisen ja kuluttamisen aspekti, muodostaa sosiokulttuurisen ja tekstuaalisen välisen kytköksen. Tällöin sosiokulttuuriset käytännöt muokkaavat tekstejä vaikuttamalla tekstin tuottamisen ja kulutuksen tapoihin, mikä taas näkyy tekstin ominaisuuksissa. Olennaista Faircloughin mukaan on hahmottaa, että kaikilla sosiaalisilla käytänteillä ja kielenkäyttötavoilla on omat syy-seuraussuhteensa (1997, s. 75). Kuvio 2 havainnollistaa kriittisen diskurssianalyysin viitekehysten ulottuvuuksia ja niiden suhdetta toisiinsa.

Kuvio 2. Kriittisen diskurssianalyysin viitekehys (Fairclough, 1997, s. 82).

Tekstin ulottuvuudella uutisesta voidaan tehdä analyysia lingvistisellä analyysillä, joka tarkoittaa esimerkiksi uutistekstin sanavalintoja ja sitä, missä järjestyksessä asiat esitetään (Fairclough, 1997, s. 79). Tekstitason analyysissä on usein myös semantiikan, käytetyn sanaston sekä tekstuaalisen järjestyksen analyysin piirteitä.

Faircloughin (1997, s. 98) mukaan uutisteksteissä voidaan tarkastella myös niin sanottuja sarjallisia suhteita. Niiden avulla saadaan viitteitä siitä, miten alkuperäistä tekstiä tai lähdettä on käytetty uutistuotannossa. Fairclough jaottelee diskurssikäytännön tasot kolmeen eli funktioon: yhteiskunnallisiin, institutionaalisiin ja sosiokulttuurisesti tilannekohtaisiin (Fairclough, 1997, s. 28). Esimerkiksi sateenkaariperheitä käsittelevissä

uutisissa diskurssikäytäntö ilmenee siten, mikä asia on johtanut sateenkaariperheiden mainitsemiseen uutisessa.

Lopulta viestintätilanteen tai uutisen sosiokulttuurista ulottuvuutta voidaan tarkastella erilaisilla abstraktiotasolla. Siihen voi liittyä esimerkiksi välitön tilannekonteksti tai jopa yhteiskunnan ja kulttuurin kokonaisuus (Fairclough, 1997, s. 85). Tässä tutkimuksessa keskitytään kuitenkin Faircloughin tapaan tekstin ja diskurssikäytännön tason analyysiin, sillä kyse on viestintätieteellisestä tutkimuksesta.

3.2 Uutisdiskurssit merkityksien ja representaatioiden rakentajina

Uutisilla on erittäin tärkeä diskursiivinen merkityksensä. Tässä tutkimuksessa uutiset nähdään omana diskurssina, eli uutisdiskurssina. Uutisdiskursseilla on omia diskurssikäytäntöjään, joista yksi merkittävimmistä on niiden valta muovata ihmisten käsityksiä maailmasta (Van Dijk (1988, s. 75). Media kokoaa Kangaspunnan (2011, s. 21) mukaan omaan julkisuustilaansa lukemattoman määrän ihmisiä ja yhteisöjä, jotka kohtaavat ja luovat miljoonien kontaktien potentiaalin. Yksilötasolla media välittää suhdettamme todellisuuteen kielen avulla. Se myös yhdistää meidät yksilöinä tiettyihin sosiaalisiin suhteisiin, tapoihin, valtarakenteisiin ja kulttuureihin (Kangaspunta, 2011, s. 21). Lahikainen ja Arminen (2015, s. 286) kuitenkin huomauttavat, että media ei suoraan vaikuta sitä kuluttaviin yksilöihin. Heidän mukaan tänä päivänä media enemmänkin kietoot ihmiset osallistumisen kautta yksilölliseen maailmasuhteeseen ja toisten kanssa tekemisen kautta sosiaalisiin maailmoihin.

Uutisdiskurssit, nähdään usein objektiivisina ja muodollisina kielellisten diskurssien muotona (Xie, 2018). Ekström (2002 s. 259) kuvailee uutisia "luotettavana, neutraalina ja ajantasaisena faktatietona, joka on tärkeää ja arvokasta kansalaisille demokratiassa". Cable ja Bednarek (2015) näkevät uutisdiskurssin vielä laajempänä visuaalisena tuotteena, joka siitä on tullut uutistuotannon ja -levityksen digitalisoitumisen myötä.

Kriittisessä diskurssianalyysissä diskurssin käsite nähdäänkin laajempaan ideana, joista tekstillä tai muulla kontekstilla halutaan viestiä (Machin & Mayr, 2012, s. 20). Faircloughin mukaan sellaiset diskurssit, jotka käsittelevät kansallista yhtenäisyyttä, rodullista tai kulttuurista paremmuutta, ikään kuin suojelevat tai vahvistavat tiettyjä sosiaalisia arvoja tai ideoita. Näin ollen se, millaista kieltä käytämme vaikuttaa siihen, millaiseksi yhteiskuntamme muodostuu (Machin & Mayr, 2012, s. 21).

Tässä tutkielmassa uutisdiskurssi ja representaation käsitteet nivoutuvat yhteen. Representaatiolla tarkoitetaan Pietikäisen & Mäntysen (2009, s. 56) mukaan sitä, mikä kuva jostakin diskursiivisesta asiayhteydestä syntyy. Toisin sanoen, millaisilla näkökulmilla ja keinoilla todellisuutta kuvataan. Representaatiot ovat asian uudelleen esittämistä ja kuvaamista. Ne ovat vakiintuneita mielikuvia ja tuottavat tietoa esittämistään asioista. (Seppänen & Väliaverron, 2012, s. 98) Representaatiot eivät kuitenkaan ole pelkästään heijastusta todellisuudesta, vaan nekin muokkaavat todellisuutta ja luovat identiteettejä (Fairclough, 1997, s. 14).

Usein uutisessa esiintyy useita representoituja ääniä (Fairclough, 1997, s. 108). Nämä ovat ikään kuin lähteitä, joiden pohjalta uutinen on kirjoitettu. Representoituja puheääniä kohdellaan harvoin tasa-arvoisesti: toisia korostetaan ja toisia marginalisoidaan (Fairclough, 1997, s. 108). Tämä vaikuttaa siihen, kenen ääni uutisessa kuuluu ja kenen ei.

Tutkimuksessa uutisdiskurssin representaatiolla voidaan tutkia myös aineiston visuaalista kulttuuria, eli aineiston uutiskuvia. Uutisissa kuvat ja teksti kytkeytyvät erottomasti toisiinsa. Seppäsen (2005, s. 79) mukaan journalistisessa aineistossa representaatio syntyy aina kuvatekstin, ingressin, ja otsikon yhteisvaikutuksen tuloksena. Myös Cable ja Bednarek (2015) näkevät uutisdiskurssin laajana visuaalisena tuotteena, joka siitä on tullut uutistuotannon ja -levityksen digitalisoitumisen myötä. Seppänen (2005, s. 81) kuitenkin muistuttaa, että representaation tulkinta on aina kulttuurisidonnaista.

Representaatiot rakentuvat Hallin mukaan (2013, s. 3) kahdella eri representaatioiden tasolla. Ensimmäisessä representaation tasossa tarkastellaan mentaalisia representaatioita. Mentaaliset representaatiot ovat joitain piirteitä tai mielikuvia asioista, jotka voidaan konkreettisesti tunnistaa ympäristöstä. Lei & Bodenhausen (2017) kuitenkin huomauttavat, että mentaalinen representaatio ei ole niin yksiselitteinen, kuin Hall esittää. Esimerkiksi ihmisen sosioekonomisella asemalla on vaikutusta siihen, millaisia mentaalisia representaatioita hän havaitsee. Näin ollen myös tässä tutkimuksessa tutkijan omalla sosioekonomisella on vaikutusta siihen, millaisia mentaalisia representaatioita aineistosta havaitaan.

Representaation toinen taso rakentuu, kun mentaalisten representaatio ja sen merkitys voidaan välittää tai esittää muille ihmisille (Seppänen, 2005, s. 85). Näin ollen esimerkiksi kuvat, tekstit, muodot ja äänet ovat Hallin (2013, s. 3, 5) representaatioiden toista tasoa. Erilaiset merkit ja merkkijärjestelmät antavat merkityksen ihmisen mielissä oleville representaatioille.

3.3 Valta, ideologia ja hegemoniset diskurssit

Kriittisellä diskurssianalyysillä voidaan huomata pieniäkin kielenkäytön yksityiskohtia, jotka paljastavat valtasuhteita. Siksi vallan käsite on yksi keskeisimmistä kysymyksistä kriittisessä diskurssianalyysissä (Machin & Mayr, 2012, s. 24).

Vallanpitäjät, kuten poliitikot ja valtion organisaatiot, pitävät yllä usein itselleen hyödyllisiä diskurssijärjestyksiä (Fairclough 1997, 75–77). Täten uutisdiskurssien analysointi on myös vallan analysointia. Kuten vallan käsite, myös ideologia nähdään keskeisenä vaikuttajana kriittisestä diskurssianalyysistä.

Ideologia osana analyysia kuvastaa tapaa, jolla maailman tapahtumia kuvaavat ideat ja arvot heijastuvat tiettyihin voimakkaisiin intresseihin. Kriittisellä diskurssianalyysillä tutkitaan, mitä intressejä ideologiset valinnat palvelevat (Machin & Mayr, 2012, s. 25). Faircloughin (1995, s. 14,25) mukaan ideologiat käyvät ilmi epäsuorasti väittäminä, jotka

esiintyvät yleensä tekstin ennakko-oletuksissa ja myötävaikuttavat valta- ja hallintasuhteiden muotoutumiseen.

Valtaa voidaan analysoida Faircloughin (1995, s. 76) mukaan erottamalla tutkimusaineistosta hegemonisia diskursseja. Ne ovat sellaisia diskursseja, jotka ovat saavuttaneet niin sanotun valta-aseman. Hegemoniset diskurssit vähentävät siten diskurssien ääniä. Se, mitä pidetään hegemonisena diskurssina, vaikuttaa Faircloughin mukaan erityisesti talouteen ja poliittiseen päätöksentekoon.

4 Sateenkaariperheiden uutisdiskurssit suomalaisessa mediassa

Tässä luvussa analysoidaan sateenkaariperheistä ja -vanhemmuudesta kertovia uutistekstejä ja niiden pääkuvituksia Yle Uutisissa, Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä ja Iltta-Sanomissa. Aineisto on kerätty aikaväliltä 1.1.–25.10.2022. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa vastaan tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli uutisdiskursseja sateenkaariperheistä rakennettiin suomalaisessa mediassa. Tämän jälkeen kukin uutisdiskurssi käydään yksityiskohtaisesti läpi Faircloughin kriittiseen diskurssianalyysin viitekehyksen mukaisesti. Diskurssianalyysin jälkeen analyysikappaleen tutkimustuloksissa vastataan tutkimuksen toiseen kysymykseen, eli millaista representaatiota uutisdiskurssit rakentavat sateenkaariperheistä.

4.1 Uutisdiskurssien analyysi

Tutkimuksen aineiston uutistekstien ja pääkuvia tarkastelemalla voidaan tunnistaa erilaisia diskursseja ja diskurssijärjestelmiä, joita sateenkaariperheistä rakennetaan suomalaisessa mediassa. Ne ilmenevät Faircloughin (1997, s. 81) tekstitasolla, kuten perheeseen viittaavissa sanavalinnoissa, diskurssikäytännön tasolla, kuten sateenkaariperheitä koskevien uutisten genressä ja tyyllissä sekä sosiokulttuurisen käytännön tasolla, eli siinä, millaisia käsityksiä ne rakentavat (sateenkaari)perhekeskustelusta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Aineistossa heteronormatiivinen ydinperhekeskustelu nähdään hegemonisena diskurssina Faircloughin (1995, s. 76). Tällöin moninaisten perheiden ja sateenkaariperheiden diskurssien ääni vähenee ja sitä käytetään rakentamaan käsitystä toiseudesta. Tämä tukee Morlingin (2013, s. 12) tutkimustuloksia siitä, että sateenkaariperhe tunnistetaan perheeksi, mutta myös erotetaan heteroperheestä.

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa aineistosta hahmotetaan ja nimetään siinä vallitsevat uutisdiskurssit. Diskurssien nimeäminen perustuu siihen, millaisella tyyllillä sateenkaariperheiden asemaa kuvataan. Nimeäminen on tarkastakin kielellisestä analyysistä huolimatta myös tutkijan tekemää tulkintaa (Savinniemi, 2015, s. 236). Uutisdiskurssien hahmottamisella ja nimeämisellä vastataan tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli millaisia uutisdiskurssia sateenkaariperheistä rakennetaan suomalaisessa mediassa. Tämän jälkeen siirrytään analyysin toiseen vaiheeseen, eli tuloksiin, jossa uutisdiskursseista muodostetaan niitä esittäviä representaatioita mentaalisten representaatioiden avulla.

Sateenkaariperheitä käsittelevissä uutisartikkeleissa havaittiin neljä korostuvaa uutisdiskurssia: vastustamisen diskurssi, vähemmistön diskurssi, uhrin diskurssi ja vanhemmuuden diskurssi. Seuraavaksi tutkimuksessa analysoidaan tarkemmin aineistosta hahmoteltuja diskursseja sekä niihin sisältyviä tekstejä ja kuvia.

4.1.1 Vastustamisen diskurssi

Tutkimuksen aineistossa esiintyy eniten vastustamisen diskurssia. 34 artikkelista 17 artikkelia sisältää vastustamiseen liittyviä diskursiivisia piirteitä. Diskurssissa vastustaminen kohdistui sateenkaariperheisiin, sateenkaarivanhempiin ja sateenkaariperheitä tukevaan lainsäädäntöön. Vastustamisen tekijänä toimivat lähinnä Suomen ulkopuoliset vallanpitäjät, yhteisöt ja organisaatiot.

Vastustamisen diskurssi rakentuu voimakkaasti Ylen artikkelissa, joka käsittelee seksuaalivähemmistöjen asemaa Venäjällä (Kosonen, 10.9.2022). Jo jutun otsikko paljastaa vastustamisen diskurssin asetelman. Otsikossa (Esimerkki 1) vastustamisen subjekti on sota ja vastustamisen kohde on seksuaalivähemmistöt, joiden joukossa mainitaan sateenkaariperheet.

Otsikossa sodan vaikutusta venäläisiin seksuaalivähemmistöihin kuvataan metaforalla *ajaa piiloon*. Siinä vastustamisesta saadaan paradigmaattisen siirtymän avulla piiloon menemisen mielikuva (Seppänen, 2005, s. 136).

- (1) Sota ajoi seksuaalivähemmistöt Venäjällä piiloon ja maanpakoon – väitöstutkimus: aktivismi on siirtynyt kaduilta koteihin (Yle, 10.9.2022).

Otsikosta on havaittavissa myös diskurssikäytännön tasolla yhteiskunnallisia, institutionaalisia ja sosiokulttuurisesti tilannekohtaisia funktioita (Fairclough, 1997, s. 28). Seksuaalivähemmistöt ”ajaa piiloon” yhteiskunnallinen funktio, eli sota. Se, missä piiloon ajaminen tapahtuu, on institutionaalinen funktio eli Venäjän valtio. Tämän seurauksena otsikossa kuvataan sosiokulttuurisesti tilannekohtaista funktiota, eli tilannetta, jossa aktivismi on siirtynyt kaduilta koteihin.

Artikkelin pääkuvassa (kuva 1) vastustaminen rakentuu metaforisesti (Seppänen, 2005, s. 136). Siinä mies pitää oikeassa kädessään rikkiäistä ja reikäistä sateenkaarilippua ihmisjoukon keskellä. Sateenkaarilippu on seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä edustava symboli ja sen rikkoutuminen kuvastaa sateenkaariyhteisön oloja Venäjällä. Isohko väkijoukko miestä pitävän lipun ympärillä puolestaan viittaa yleisön ja median mielenkiintoon. Samalla yksin rikkiäistä lippua pitävä miehen voidaan tulkita edustavan rohkeutta. Metafora on todennäköisesti luotu kuvaan rajaamalla se niin, että siinä näkyy vain yksi mielenosoittaja.

Sateenkaarilippu oli hetken aikaa esillä Pride-mielenosoituksessa Pietarissa elokuussa 2014.
 Kuva: Yle/Kerstin Kronvall

Kuva 1. Kuva Pride-mielenosoituksesta Pietarissa. (Yle/Kerstin Kronvall, 2014).

Vastustamisen diskurssin subjektina näyttäytyvät myös Florida ja Floridan kuvernööri Ron DeSantisin Floridan lakimuutosta koskevassa uutisoinnissa (Laari, HS 25.4.2022) Helsingin Sanomien artikkelissa lain kerrotaan kieltävän julkisia koulupiirejä antamasta opetusta seksuaalisesta suuntautumisesta tai sukupuoli-identiteetistä päiväkodista kolmannelle luokalle asti tai ”tavalla, joka ei ole oppilaan iän tai kehityksen kannalta sopiva”. Vastustamisen kohteena uutisessa on Disney ja sateenkaariryhteisö. Uutisessa nostetaan esiin lasten kasvatusta koskevan lain vaikutus sateenkaariperheisiin. Lain vastustaja Kara Grossin sitaatissa (2) esitetään Floridan sateenkaariperheitä koskeva, retorinen kysymys.

- (2) ”Antaako opettaja samaa sukupuolta olevien parien kasvattaman lapsen piirtää kuvan kahdesta isästään ja on valmis siihen, että tulee haastetuksi oikeuteen? Vai sulkeeko opettaja lapsen pois opetuksesta?” lakia vastustava Gross kysyi. (Helsingin Sanomat, 25.4.2022)

Utinen representoi kuitenkin vastustamisen kohteeksi lähinnä Disney-yhtiön. Jutun otsikko ja kärki korostavat, kuinka Disney on ”päätynyt kulttuurisodan keskipisteeksi”. Myös uutisen pääkuvassa (kuva 2) vastustamisen kohteena esiintyy Disney, eikä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistö. Kuvassa mikkihiiriasuun ja lippalakkiin pukeutunut sekä mielenosoituskylttiä pitelevä hahmo heiluttaa kättään väkijoukossa, jossa ihmiset pitelevät Yhdysvaltain lippuja. Koska lippalakissa lukee Donald Trumpin tunnuslause ”make America great again” ja mielenosoituskyltissä ”keep Florida free”, voidaan päätellä, että kuvassa on oikeistomielenosoitus, joka puolustaa Floridan lakia.

Media- ja viihdejätti Disney on asettunut vastustamaan Floridan Älä sano homo -lakia ja saanut oikeiston vihat niskoilleen. KUVA: OCTAVIO JONES / REUTERS

Kuva 2. Kuva mielenosoituksesta Floridassa. (HS/Reuters/Octavio Jones, 2022).

Vastustamisen diskurssi rakentuu aineistossa myös vastustavien henkilöiden, eli vastustavien subjektien kautta. Yksi esimerkki vastustavasta henkilöstä on Italian pääministeri Giorgia Meloni. Ylen artikkelissa (Juhola, Yle 26.9.2022) vastustuksen kohteena esimerkissä 3 on samaa sukupuolta olevien avioliitot ja sateenkaariperheet, joista Meloni käyttää sanaa LGBT-lobbaus. Heteroydinperheestä Meloni käyttää sanaa luonnollinen perhe.

- (3) – Kyllä luonnollisille perheille, ei LGBT-lobbaukselle. Kyllä seksuaaliselle identiteetille, ei sukupuoli-ideologialle, hän sanoi Reutersin mukaan kesäkuussa puhuessaan espanjalaisen oikeistopuolueen Voxin kannattajille. (Yle, 26.9.2022)

Iltalehden Melonista kertovassa uutisessa (Vasankari, 23.9.2022) mainitaan suoraan, että Melonin puolue Italian veljet vastustaa sateenkaariperheen oikeuksia. Esimerkissä 4 Melonin vastustamisen diskurssia rakennetaan sanoilla vastustaa ja puolustaa. Vastakkain asetetaan ydinperhe ja sateenkaariperhe, uskonto ja samaa sukupuolta olevien avioliitto sekä isänmaa ja maahanmuutto.

- (4) Melonin kansalliskonservatiivinen Fratelli d'Italia eli Italian veljet -puolue puolustaa retoriikassaan ylipäätään perinteisiä arvoja, kuten ydinperhettä, uskontoa ja isänmaata. Sen sijaan puolue vastustaa maahanmuuttoa ja esimerkiksi sateenkaariperheiden oikeuksia, kuten samaa sukupuolta olevien avioliittoa. Melonin uskotaan puolueensa kanssa voivan kiristää myös aborttioikeutta. (Iltalehti, 23.9.2022)

Iltalehden uutisen (Vasankari, 23.9.2022) pääkuva (kuva 3) vahvistaa Melonin vastustajan diskurssia. Pääkuvassa Meloni puhuu dramaattisen näköisesti ja näyttää toisella kädellään ympyränmuotoista käsimerkkiä. Ilmeestä voidaan tehdä tulkita, että Meloni puhuu jostain hänessä tunteita herättävästä asiasta. Ilmeestä ei kuitenkaan voi päätellä, onko tunne positiivinen vai negatiivinen.

Meloni puhui kannattajilleen Palermossa Sisiliassa syyskuussa ennen vaaleja. Hän on vahvin ehdokas Italian seuraavaksi pääministeriksi. AOP

Kuva 3 Henkilökuva Giorgia Melonista (AOP, 2022).

Toinen vastustamisen hahmo, eli vastustamisen subjekti on Serbian ortodoksisen kirkon patriarkka Porfirije (Freyborg, HS 12.9.2022). Vastustamisen diskurssia tukee affektiivinen, eli tunnepitoinen sitaatti (5). Siinä Pride-tapahtuman vastustamista rakennetaan sanavalinnoilla uhkaa, häpäistä ja pakottaa. Vastustamisen kohteena on perinteiset perhearvot. Kahden sukupuolen liittoa kuvataan sanalla luonnoton liitto.

- (5) He haluavat häpäistä avioliiton ja perheen pyhyden sekä pakottaa ihmiset luonnottomaan liittoon toistensa kanssa”, hän sanoi. (HS 12.9.2022)

Vastustamisen diskurssi sateenkaariperheitä kohtaan esiintyy tekstin tasolla myös Singaporen miesten välisen seksin dekriminialisointia koskevassa uutisessa (Polo, Yle, 21.8.2022). Uutisessa vastustamisen subjektina toimii Singaporen valtio sekä Singaporen pääministeri Lee Hsien Loong.

Jutun otsikossa, ingressissä tai kärjessä ei vielä mainita mitään samaa sukupuolta olevien avioliitoista tai sateenkaariperheistä. Jutun loppukappaleet, joiden väliotsikko on "Avioliitto edelleen vain miehen ja naisen" rakentaa vastustamisen diskurssia. Esimerkissä 6 heteroavioliitosta käytetään sanaa instituutio ja pääministeri Leen sitaatissa heteroparin muodostamasta perheestä käytetään sanaa perinteinen perhe.

- (6) Kertoessaan lain muuttamisesta pääministeri painotti, että avioliitto säilyy Singaporessa edelleen miehen ja naisen välisenä instituutiona.
- Uskomme, että avioliiton pitää olla miehen ja naisen välillä ja lasten kasvaa sellaisissa perheissä. Perinteisen perheen pitää olla yhteiskunnan perusyksikkö, Lee sanoi. (Yle 21.8.2022)

Diskurssikäytännön tasolla vastustaminen yhdistetään yhteiskunnallisiin funktioihin (Fairclough, 1997, s. 28) mikä näkyy esimerkiksi siten, että perinteistä perhettä kuvataan yhteiskunnan perusyksikkönä, eli ikään kuin yhteiskunnan toimimisen kannalta merkittävänä. Täten sateenkaariperheiden ja sateenkaariliittojen vastustus nähdään tekstissä uhkana yhteiskunnan kehitykselle.

Vastustamisen diskurssia rakennetaan aineistossa myös ilman konkreettista vastustamisen subjektia. Ylen perhemyyttejä käsittelevässä artikkelissa (Pulkinen, 24.4.2022) vastustamisen diskurssi rakentuu jutussa esiintyvien perhemyyttien kautta. Sateenkaariperheitä normalisoidaan historiatutkija Anu Lahtisen vastauksessa. Yksi esitetyistä perhemyyteistä (7) koskee pelkästään sateenkaariperheitä. Tutkijan vastauksessa todetaan, että sateenkaariperheitä on *varmaan ollut ennenkin*. Sana *varmaan* voidaan tulkita epävarmuutta lisääväksi ja vastustajan diskurssia myötäileväksi sanavalinnaksi.

(7) 4. Sateenkaariperhe on nykyajan keksintö

Kyllä sateenkaariperheitä varmaan on ollut ennenkin, vaikka niistä ei olekaan jäänyt kirjallisia todisteita. Miten olisikaan. Verottajaa kiinnosti lähinnä se, että kansalaiset maksoivat veronsa, ja yhteisölle riitti, että yhteiset asiat hoidettiin. Ei silloin oltu välttämättä kiinnostuneita siitä, että kuka nukkuu kenenkin kanssa missäkin sängyssä. Erilaiset järjestelyt ovat olleet nimenomaan käytännöllisiä: riitti kun asiat hoituivat niin ettei kyläläisten niitä tarvinnut hoitaa, ja siksi ihmisillä oli elämässään aika paljon liikkumatilaa. (Yle, 24.4.2022)

Se, kuka perhemyytit on muodostanut jää uutistekstissä epäselväksi. Diskurssikäytännön tasolla siitä voidaan erottaa sosiokulttuurisesti tilannekohtainen funktio (Fairclough, 1997, s. 28). Sosiokulttuurisesti tilannekohtainen funktio näkyy siten, että sateenkaariperheestä puhutaan myytissä nykyajan keksintönä, joka voidaan yhdistää populistiseen keskusteluun ja populismin retoriikkaan. Diskurssikäytännön tasolla perhemyytit näyttävät taten ikään kuin vastustavan populistin äänenä, johon tutkija vastaa.

4.1.2 Vähemmistödiskurssi

Toiseksi eniten aineistossa esiintyy vähemmistödiskurssia. Vähemmistödiskurssia rakennetaan aineiston perhepuheessa vähemmistö päähenkilöiden, vapautumisen, muutoksen ja toiseuden avulla. Vähemmistöinä nähdään sateenkaariperheen jäsenet, sateenkaarivanhemmat sekä perheestä haaveilevat sateenkaarihenkilöt.

Yksi vähemmistö päähenkilöistä on Helsingin Sanomien henkilöhaastattelun (Vihavainen, 1.9.2022) Aleksandra Tetri. Siinä Tetrin vähemmistöroolia rakennetaan muutoksen kautta. Esimerkissä 8 Tetrin seksuaalisen identiteetin muutosta kuvaillaan sanalla mullistus. Mullistuksen vaikutusta kuvaillaan ”muokkaavan hänet omaksi itsekseen”. Tällä ilmaisulla halutaan luoda ideologiaa siitä, kuinka seksuaalinen identiteetti vaikuttaa ihmisen koko identiteettiin.

- (8) Seksuaaliselta identiteetiltään myöhäisheränneet saattavat tulla ulos kaapista vasta keski-iässä. Heteroliitossa eläneelle Aleksandra Tetrille seksuaalisen identiteetin muuttuminen oli mullistus, joka muokkasi hänet omaksi itsekseen. (HS 1.9.2022)

Esimerkissä 8 ilmenevät sanavalinnat rakentavat diskurssikäytännön tasolla sosiokulttuurisesti tilannekohtaista funktiota, joka liittyy sosiokulttuuriseen tiedostavaan keskusteluun seksuaalisesta identiteetistä muuttuvana käsitteenä. Tämä keskustelu liittyy queer-teorian perinteiseen käsitykseen seksuaalisesa identiteetistä joustavana ja muuttuvana käsitteenä (Sedgwick 1990, s. 36).

Kuva 4 on esimerkki pääkuvasta, jossa vähemmistöpäähenkilön vähemmistödiskussi rakentuu tunnetun symbolin avulla. Kuvassa on haastateltava henkilö sekä, sateenkaarilippu, jolla representoidaan haastattelun aihetta, eli seksuaali-identiteetin löytämistä. Sateenkaarilippua käytetään maailmanlaajuisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen symbolina. Kuvan asettelu korostaa jutun näkökulmaa metaforisesti: sateenkaarilipun takaa paljastuu haastateltava Aleksandra Tetri. Tällöin seksuaali-identiteetti nähdään subjektina, joka vaikuttaa Aleksandra Tetrin elämään (Fairclough, 1997, s. 144).

Sateenkaarella on ollut Aleksandra Tetrille merkitystä myöhäisheräämisen tuottamassa elämänmuutoksessa. Se merkitsee hänelle yhteisöön kuulumista. Kotoa löytyy lippu, ja myös töissä hän käyttää sateenkaarisymboleita, kuten avaimenperää tai korvakoruja. KUVA: OUTI PYHÄRANTA / HS

Kuva 4. Henkilökuva Aleksandra Tetrillä (HS/Outi Pyhäranta, 2022).

Vähemmistödiskurssissa korostuu tekstitasolla vapautumisen tunteet. Ylen artikkeli (Tynkkynen, 3.2.2022) kertoo Lapin ”vapautumispaikoista” seksuaalivähemmistöille. Uutisessa kerrotaan väitöskirjatutkimuksesta, jossa on tutkittu seksuaalivähemmistöihin kuuluvia, Lapin maaseudulla asuvia henkilöitä. Vapautumisen paikaksi kuvataan esimerkissä 9 Lapin matkailukeskukset, joiden roolia kuvaillaan erityiseksi.

- (9) Lapin matkailukeskuksilla on erityinen rooli seksuaalivähemmistöihin kuuluvien lappilaisten elämässä. Osalle ne tarjoavat mahdollisuuden vapautua oman kyläyhteisön sosiaalisesta kontrollista, tavata toisia ja luoda suhteita. (Yle, 3.2.2022)

Lapin maaseutukyläiden heteronormatiivisuutta kuvataan esimerkissä 9 sosiaalisesti kontrolliksi, josta irtaantumista kuvataan vapautumisen metaforalla. Diskurssikäytännön

tasolla voidaan tulkita, että Lapin maaseutukyliä ilmapiiriä kuvataan sosiokulttuurisesti tilannekohtaisella funktiolla heteronormatiiviseksi ympäristöksi.

Vähemmistödiskurssia rakennetaan aineistossa myös toiseuden kautta. Toiseutta rakennetaan tekstitasolla Helsingin Sanomien artikkelissa (Vihavainen, 1.9.2022) vertailemalla Tetrin lapsuuden kulttuuriympäristöä nykyhetkeen. Esimerkissä 10 kulttuuriympäristöä kuvataan tv-sarjojen ja deittiohjelmien kautta. Toiseutta rakennetaan vertailemalla tv-sarjoja ja deittiohjelmiä sketsisarja Kummeliin.

- (10) Aleksandra Tetrin kaltaiset myöhäisheränneet ovat kasvaneet Suomessa aikuisiksi erilaisessa kulttuuriympäristössä kuin nykyisten kaksikymppisten sukupolvi. Samaa sukupuolta olevat parit ovat voineet rekisteröidä parisuhteensa vuodesta 2002 ja mennä naimisiin vuodesta 2017.

Nykyään seksuaalivähemmistöt kuuluvat tv-sarjojen ja deittiohjelmien normiin, kun vielä vuosituhaten vaihteessa suomalaisteksteissä katsottiin sketsisarja Kummelia, jossa naurettiin homoille ja transihmisille. Julkisuudessa ei juuri esiintynyt homoja.

Vasta vuonna 1999 kumottiin niin kutsuttu kehoituskielto, joka kielsi julkisen kehottamisen ”samaa sukupuolta olevien väliseen haureuteen”.

Diskurssikäytännön tasolla esimerkiksi 10 institutionaaliset, yhteiskunnalliset ja sosiokulttuurisesti tilannekohtaiset funktiot nivoutuvat yhteen. Seksuaalivähemmistöjen yhteiskunnallista asemaa perustellaan tekstissä sosiokulttuurisesti tilannekohtaisilla funktioilla, eli televisio-ohjelmilla ja julkisuudella. Institutionaaliset funktiot näkyvät tekstissä siten, että asenteiden muuttumista kuvataan lakimuutoksilla.

4.1.3 Uhrin diskurssi

Uhrin diskurssia esiintyy tutkimusaineistossa kolmanneksi eniten. Sen diskursiivisia piirteitä ovat historia, kiusaaminen, lainsäädännön epäkohdat, syrjäytyminen ja terveydenhuollon puutteet. Diskurssikäytännöissä korostuu erityisesti institutionaaliset ja yhteiskunnalliset funktiot.

Uhrin diskurssin esiintyminen sateenkaariaiheisessa journalismissa ei ole uusi ilmiö. Hurd, Mahal, Ng & Kanagasingam (2020) havaitsivat, että erityisesti iäkkäitä sateenkaariyhteisön jäseniä kuvattiin Kanadan verkkojournalismissa historiallisen ja sosiaalisen syrjäytymisen uhreina. Lisäksi heitä kuvattiin poikkeuksellisina roolimalleina, jotka osoittivat sitkeyttä ja olivat ”tasoittaneet tietä” nuoremmille sukupolville. Tämä tutkimus osoittaa, että samanlaisia representaatioita rakennetaan myös vuonna 2022 sukupuoli- ja seksuaalivähemmistön diskursseilla sateenkaariperheitä käsittelevissä uutisissa.

Uhrin diskurssi rakentuu tekstitasolla esimerkiksi historian ja nykyhetken vertailuna. Esimerkissä 11 Tetri toivoo, että olisi voinut elää nuoruutensa 2020-luvulla. Diskurssikäytännön tasolla uhrin diskurssi rakentuu sosiokulttuurisesti tilannekohtaisen funktion kautta, jossa Tetri kuvataan ulkopuolelta tarkastelemissa nuoria, joita kuvataan valveutuneina ja toisiaan tukevinä.

- (11) Aleksandra Tetri toivoo joskus, että olisi voinut elää nuoruutensa 2020-luvulla. Hän työskentelee kirjakaupassa ja on tarkkaillut, miten valveutuneita nuoret ovat. He etsivät tietoa ja tarinoita niin kutsutusta sateenkaarikirjallisuudesta ja tukevat toisiaan käyttämällä sateenkaarikassia.

Ylen artikkelissa (Virranniemi, 10.9.2022) samaa sukupuolta olevan miespariskuntaa kuvaillaan adoptioprosessin uhrina. Uhrin diskurssi rakentuu esimerkeissä 12 ja 13 suurentelevilla sanavalinnoilla, kuten reippaat, yli, lukuisia ja kahdeksansivuinen.

- (12) Ensin pariskunta jonotti reippaat puoli vuotta. Sitä seurasi yli vuoden mittainen adoptioneuvonta. (Yle 10.9.2022)
- (13) Adoptioprosessiin kuului myös kahdeksantuntinen lääkäriluento. Sen aikana heille esiteltiin kuvien kera lukuisia sairauksia, joita lapsi voi saada. Sitten pariskunnan piti täyttää kahdeksansivuinen lomake siitä, miten vammaisen lapsen he voisivat hyväksyä. Se ahdisti Jan Timmiä.
- Se oli raskasta, visuaalista ja raakaa. Jos tämä esitettäisiin 16-vuotiaille suomalaisille peruskoulussa, kukaan ei enää tekisi lapsia vahingossakaan, hän kuvaa. (Yle 10.9.2022)

Uhrin diskurssi rakentuu esimerkeissä 12 ja 13 institutionaalisen diskurssikäytännön, eli adoptioprosessiin kuuluviin virallisiin käytäntöihin viitaten. Täten teksti rakentaa kuvaa vaikutelmasta, että adoptioprosessi kahdelle samaa sukupuolta olevalle on hankalaa, monimutkaista ja raskasta.

Ilta-Sanomien uutisessa (Mattila, 16.9.2022) somevaikuttaja Henny Harjusolaa kuvataan translainsäädännön uhrina. Uhrin diskurssia vahvistetaan esimerkissä 14 kuvailemalla Harjusolan ympäristöä positiiviseen sävyyn ”kauniiksi iltahämyiseksi järvimaisemaksi”. Tämän jälkeen Harjusolan sitaatissa (15) tuodaan esiin hänen ajatuksia sukupuolenkorjausprosessista.

- (14) Kauniissa iltahämyisessä järvimaisemassa Harjusola vakavoituu pohtimaan suomalaisen lainsäädännön syrjivyyttä.
- Meillä Suomessa valitettavasti translaissa lukee tänäkin päivänä, että transhenkilö pitää todeta steriiliksi ennen kuin hän pystyy korjaamaan sukupuolensa juridisesti, hän latelee.
- (15) – Mä olen korjannut sukupuoleni juridisestikin. Se oli iso isku silloin, kun nämä paperit lätkäistiin käteen. Olen näin nuorena ihmisenä joutunut tekemään ison päätöksen elämästäni ja tulevaisuudestani, etten pysty

saamaan lapsia enää ollenkaan, hän tilittää vakavana kameralle kesäillassa.

Diskurssikäytännön tasolla vakavoituminen, eli päätös lapsettomuudesta kerrotaan esimerkeissä 14 ja 15 yhteiskunnallisen funktion, eli lainsäädännön syrjivyyteen viitaten (Fairclough, 1997, s. 28). Lainsäädäntöä tuetaan Henny Harjusolan omilla kokemuksilla ja sen syrjivyyttä Harjusola kuvailee metaforisesti sitaatissaan ”isoksi iskuksi”. Ikään kuin translaki olisi este tai seinä, johon sukupuoltaan korjaava törmää.

Uhrin diskurssi ei näy kuitenkaan Henny Harjusolasta kertovan jutun pääkuvassa (kuva 6). Henkilökuvan tarkoitus on todennäköisesti enemmänkin edustaa Henny Harjusolaa somepersoonana, eikä yhteiskunnan uhrina. Surullisen tai vakavan ilmeen liittäminen uhriuden diskurssiin ei välttämättä ole se, mitä uutisella halutaan representoida. Itsevarma olemus yhdistettynä vakavaan aiheeseen voidaan tulkita viestiksi siitä, että kyseinen henkilö seisoo sanojensa takana.

Henny Harjusola korjasi sukupuolensa kolmisen vuotta sitten. KUVA: IVAN BESSEDIN

Kuva 5. Henkilökuva Henny Harjusolasta (Ivan Bessedin, 2022).

Ylen artikkelissa (Tynkkynen, Yle 3.2.2022) uhrin diskurssi näkyy juttuun haastatellun perheellisen naisparin kohdalla. Lappiin muuttanut pariskunta kertoo jutussa nimettömästi kokemuksistaan siitä, miten heidän sateenkaariperheeseensä on suhteuduttu pienessä inarilaisessa kylässä. Haastatteluosuus alkaa retorisella kysymyksellä ”Miten käytännössä voi elää mies- tai naisparina Lapin pienessä kunnassa tai kylässä?” Kysymys asettaa oletuksen samaa sukupuolta olevien pariin toisarvoisesta asemasta kyseisellä alueella. Haastateltavan sitaatissa (15) Lappiin sopeutumisesta käytetään sanaa selviytymiskonsti.

- (16) – Meidän selviytymiskonstimme on ollut se, että olemme ihmisiä, jotka elävät normaalia lapsiperhe-elämää, emmekä mitään friikkejä. Olemme olleet mahdollisimman avoimia. Olemme kutsuneet ihmisiä tänne kylään ja olemme olleet tekemisissä ihmisten kanssa. Ihmiset ovat nähneet, että olemme ihan tavallisia ihmisiä ihan tavallisine ongelmineen.

Esimerkissä 15 sateenkaariperheiden ”selviytymistä” Lapissa perustellaan ihmisyydellä ja avoimuudella. Jutussa esiintyvä naispari nähdään ikään kuin Lapin pikkukylän uhreina. Lapissa elämistä verrataan selviytymiseen.

4.1.4 Vanhemmuuden diskurssi

Vanhemmuuden diskurssia esiintyy aineistossa muihin diskursseihin verrattuna vähiten. Vanhemmuuden diskurssissa diskursiivisia piirteitä ovat yksilöllisyys, onnellisuus ja heteronormatiivisuus.

Ensimmäinen diskursiivinen piirre, yksilöllisyys, rakentaa vanhemmuuden diskurssia yksilökeskeisenä prosessina. Laura Andersonin henkilöhaastattelussa (Ilta-Sanomat, 18.9.2022) vanhemmuus kuvataan yksilön valintana. Esimerkissä 17 Andersson nähdään subjektina toiminnalle, eli lasten kasvattamiselle (Fairclough, 1997, s. 144). Yksilökeskeistä näkökulmaa vanhemmuudesta vahvistaa myös se, että Anderssonin

puolisoa ei mainita nimeltä, vaan hän esiintyy jutussa nimellä puoliso, nainen, äiti ja vaimo.

(17) Arvot ovat kuitenkin yhteiset. Niistä pari kävi paljon keskustelua jo ennen perheen perustamista. Lauralle oli tärkeää selvittää jo alkumetreillä se, kohtaavatko ajatukset perheestä ja lasten kasvatuksesta.

– Perheen hankkimiseen kahtena naisena menee todella paljon rahaa, eikä meilläkään ollut helpoin ja nopein hedelmöityshoitoprosessi. Senkin takia halusin olla varma siitä, että tässä on se ihminen, jonka kanssa haluan kasvattaa lapset. (IS, 18.9.2022)

Lisäksi jutun pääkuva (kuva 7) rakentaa Anderssonista käsitystä enemmän ihmisenä ja kirjailijana kuin äitinä tai vanhempana. Kuvassa Andersonilla on juhlava meikki ja tyyli. Anderssonin asennosta voi päätellä, että valokuvalla on haettu ennemminkin performatiivisuutta kuin dokumentaarista ja ilmiöittäväää valokuvaa vanhemmuudesta.

Laura Andersson ja hänen puolisonsa halusivat kummatkin kokea äitiyden raskausaikoineen kaikkineen. Toive myös toteutui, ja nyt parilla on kaksi lasta. KUVA: PÄIVI RISTELL

Kuva 6. Henkilökuva Laura Anderssonista (Päivi Ristell, 2022).

Ylen artikkelissa (Virranniemi, 10.9.2022) vanhemmuudesta puhutaan tietynlaisena identiteettinä tai persoonallisuuspiirteenä. Miehen kanssa parisuhteessa elävä Jan Timm kertoo (18) tienneensä haluavansa lapsen ennen kuin tiesi olevansa homo.

(18) – Tiesin, että haluan lapsen ennen kuin tiesin, että olen homo. Koko maailmankuvani muuttui teininä, kun tajusin, ettei lapsen saaminen ole mahdollista. Tunne on haikea, kun haluat jotain, mutta tiedät, että se ei ole mahdollista, Jan Timm sanoo. (Yle, 10.9.2022)

Vertaus homoseksuaalisuuteen antaa käsityksen, että vanhemmuus Timmille jopa omaa seksuaalista identiteettiä isompi asia. Affektiivisessä sitaatissa vanhemmuuteen viitataan sanalla maailmankuva, jolla yleensä tarkoitetaan esimerkiksi uskonnollista vakaumusta tai omaa arvomaailmaa.

Yksilökeskeinen vanhemmuuden diskurssia rakennetaan niin ikään Iltalehden (Nikander, 8.4.2022) Alex Tranden henkilöhaastattelussa. Siinä kuvataan Tranden yksilöllistä kokemusta transsukupuolisena vanhempana. Vanhemmuus rakentuu tekstissä (19) eräänalaisena valintana ja vaihtoehtona sukupuolenkorjaus hoitojen kanssa.

(19) Nyt hänen oli tehtävä valinta – jatkaako hän hoitoja vai pitää lapsensa. (Iltalehti, 8.4.2022)

Myös Morling (2013, s. 235) havaitsi tutkimuksessaan vanhemmuuteen liittyvää yksilöllisyyttä. Koska Sateenkaariperheet lapsia hankitaan usein tietoisien päätöksen seurauksena, käsitys perheestä Morlingin mukaan usein yksilöllistyy.

Toinen vanhemmuuden diskurssia määrittelevä piirre on vertailu heteronormatiivisuus. Landeau (2009) tulkitsi yhdysvaltalaismedian sateenkaariperheiden representaatiota paradoksaalisiksi esityksiksi homoseksuaalisuudesta, jotka toistavat homofobisia, (hetero)seksistisiä ja heteronormatiivisia tunteita. Samaisessa tutkimuksessa hän

havaitti, että sateenkaarivanhempia representoidaan usein kotiäidin ja "ahkeran isän" sukupuolittuneiden roolien kautta. Laura Andersonin haastattelussa (Ilta-Sanomat, 18.9.2022) heterovanhempien sisäitettyjä rooleja kuvaillaan sanoilla *miesten ja naisten työt*. Esimerkissä 20 sanotaan, ettei Anderssonin suhteessa tällaista jakoa ei ole, näkökulma on tuotu vanhemmuuteen liittyvässä haastattelussa ilmi. Toisaalta tekstistä voidaan tulkita myös haastattelijan representoitu ääni (Fairclough, 1997, s. 108). Ikään kuin haastattelija olisi kysynyt Anderssonilta suhteen rooleista tai niiden jakautumisesta.

- (20) Lauran omassa suhteessa roolijakoa esimerkiksi "miesten ja naisten töihin" ei koskaan ole ollut. Kotityötkin on jaettu pitkälti sen mukaan, mitä kumpikin haluaa tehdä. Laura hoitaa paljon puutarhaa, molemmat laittavat ruokaa – ja kumpikaan ei haluaisi siivota, mutta ikävät asiatkin on pakko jakaa. (IS, 18.9.2022)

Kotitöitä kuvaillaan esimerkiksi 20 kummankin vanhemman omana valintana. Tämä viittaa diskurssikäytännön sosiokulttuuriseen tilannekohtaiseen funktioon, jossa vanhemmuuden roolit nähdään sovinnomukaisena ja yksilökeskeisenä valintana.

Kolmas vanhemmuuden diskurssiin liittyvä piirre on onnellisuus. Tämä havainto tukee Morlingin (2013, s. 229) havaintoja sateenkaarivanhemmuuden onnellisuuden muurista. Kuten Morling tutkimuksessaan toteaa, tällaisessa sateenkaariperheitä käsittelevissä uutisteksteissä perheitä ei kuvata niin, että lapsilla olisi jokin asia huonosti. Onnellisuus raakentuu HS:n artikkelissa (Viitanen, 8.5.2022) joka kertoo Anniina Lapinkasken ja Hanna Wahlströmin perheestä. Siinä onnellinen vanhemmuus representoidaan toiminnan, eli parisuhteeseen sitoutumisen kautta. Käsitystä vanhemmuudesta ja perhe-elämästä rakennetaan sanoilla löytää uomansa ja sujahtaa.

Anniina Lapinkaski (oik.) sai uuden puolisonsa mukana suurperheen. Kuudesta lapsesta neljä asuu kotona, joista kuvassa Skye (vas.), Janeline ja Kaspian.
KUVA: NINNA LINDSTRÖM / SANOMA

Kuva 7. Henkilökuvaa Lapinkosken ja Whalströmin perheestä. (Sanoma/Ninna Lindström, 2022).

Myös kuva perheestä rakentaa onnellista vanhemmuuden diskurssia. Kuvassa sateenkaariperheen vanhempi Anniina Lapinkoski (oik.) katsoo perheen lapsia hymyillen. Lisäksi kuva sisältää suoria indeksisiä merkkejä kohteestaan, eli vanhemmuudesta (Seppänen, 2005, s. 125). Vanhemmuutta kuvastavat esimerkiksi lattialle jätetyt lelut ja sohven viereinen pöytä, joka on täynnä tavaraa.

4.2 Tutkimustulokset

Diskursiivisten piirteiden ja diskurssikäytöjen avulla muodostuneiden diskurssien avulla aineistosta löydettiin useita sateenkaariperheitä edustavia representaatioita. Löydettyjen mediarepresentaatioiden avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, miten sateenkaariperheitä representoidaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Aineistosta löytyneet representaatiot olivat vastustavat vallanpitäjät, vapautuneet vähemmistöt ja onnelliset suomalaisvanhemmat. Representaatioiden muodostamisessa sovellettiin

Hallin (2013, s. 5) teoriaa kaksivaiheisesti rakentuvista representaatioista. Ensin uutisteksteistä ja kuvista havaittiin mentaalisia representaatioita, jonka jälkeen ne yhdistettiin kuvauskohdettaan edustaviksi representaatioiksi. Representaatioteorian vaiheet on kuvattu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Sateenkaariperheiden representaatioiden rakentuminen.

Sateenkaariperheen representaatiot	Mentaaliset representaatiot	Aineisto
Vastustavat vallanpitäjät	Sota, politiikka, oikeisto, uskonto, mielenosoitukset, sensuuri, isänmaallisuus, perinteet,	Kuvat vastustavista henkilöistä ja organisaatioista, kuvat mielenosoituksista, vastustajien sitaatit,
Vapautuneet vähemmistöt	Muutos, mullistus, ulkopuolisuus, vapautuminen, identiteetti	Valokuvat vähemmistöpäähenkilöistä, valokuvat mielenosoituksista, haastateltavien vähemmistöpäähenkilöiden sitaatit, vähemmistöpäähenkilöitä kuvaavat ingressit ja otsikot
Onnelliset suomalaisvanhemmat	Yksilöllisyys, onnellisuus, valinnanvapaus,	Valokuvat vanhemmista, vanhempien kuvaukset ja sitaatit, vanhempia kuvaavat otsikot ja ingressit

Taulukko 1 havainnollistaa representaatioiden muodostumista mentaalisten representaatioiden ja aineistoesimerkkien avulla. Ensin uutistekstejä ja kuvia tarkastelemalla havaittiin mentaalisia representaatioita. Tämän jälkeen mentaaliset representaatiot pystyttiin yhdistämään kuviin ja teksteihin, joista muodostui sateenkaariperheitä edustavia representaatioita. Taulukko 1 havainnollistaa, kuinka representaatiot syntyvät Hallin (2013, s. 5) teorian mukaan. Jotkut mentaaliset representaatiot saivat uudenlaisia ja laajempia merkityksiä, kun teksti ja kuva yhdsityivät sateenkaariperheitä kuvaavaksi kokonaisuudeksi. Esimerkiksi mentaalinen representaatio valinnanvapaus yhdistyi tekstit ja kuvat yhdistäessä onnelliseen vanhemmuuteen.

Vastustavat vallanpitäjät rakentuivat vastustamisen diskurssista ja sitä määrittelevistä, lähinnä globaaleista mentaalista representaatioista, kuten sota, poliikka, mielenosoitukset ja uskonto. Vastustaminen näyttäytyy aineistossa lähinnä Suomen ulkopuolisena toiminnan representaationa. Tämä asettaa sateenkaariperheen aseman Suomessa eri perspektiviin. Esimerkiksi Suomessa sateenkaariperheiden adoptio-oikeudet ovat jo pitkällä kehityksessä verrattuna esimerkiksi Singaporessa, jossa samaa sukupuolta olevien avioliitto on kielletty.

Toisaalta vastustamisen representaation korostuminen vuonna 2022 voidaan tulkita johtuvan maailman tilanteesta. Maaliskussa 2022 alkaneen Venäjän hyökkäyssodan seurauksena media on tarkastellut kriittisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen ihmisoikeuden toteutumista ympäri maailmaa ja Eurooppaa myös muualla kuin sota-alueella (Esim. Jeskanen, HS 28.6.2022 ja Tauriainen, Iltalehti 24.4.2022).

Vähemmistöjä ja uhreja koskeva puhe muodostaa vapautuneiden vähemmistöjen representaation, jota kuvataan aineistossa toiminnan representaation, eli vapautumisen kautta (Fairclough, 1997, s. 105). Vapautuneet vähemmistöt rakentuivat yhdistämällä vähemmistön ja uhrin diskurssit. Näissä kahdessa diskurssissa ja heitä yhdistävissä piirteissä ja diskurssikäytännöissä havaittiin paljon yhtymäkohtia. Diskurssien avulla aineistosta hahmotettiin yhteisiä mentaalisia representaatioita, kuten ulkopuolisuus, muutos, mullistus, vapaus ja identiteetti. Vapautuminen nähtiin eräänlaisena subjektiivisena ja narratiivisena kokemuksena: ensin on kurjaa, jonka jälkeen vapaudutaan menneisyyden kahleista. Löydös mukailee Morlingin (2013, s. 238) havaintoja siitä, että ilo vanhemmuudesta ja homoseksuaalisuudesta voidaan tulkita niin sanotuksi palkinnoksi siitä, että vanhempi suostunut heteronormatiiviseen järjestykseen ja sopeutumaan niin sanotun reproduktiivisen futurismin logiikkaan. Reproduktiivisella futurismilla tarkoitetaan ajattelua, jossa tulevaisuus nähdään lisääntymisen kautta (Irni, 2020, s. 213).

Vanhemmuuden representaation uutisdiskurssina toimi vanhemmuutta käsittelevä puhe, jota kuvattiin aineistossa ajattelun representaatiolla, eli onnellisuudella (Fairclough, 1997, s. 105). Onnellisten vanhempien mentaalisista representaatioista olivat muun muassa yksilöllisyys, onnellisuus ja valinnanvapaus.. Tämä näkyi erityisesti yksilöllisissä sateenkaarivanhempien yksilöllisissä kuvauksissa. Onnellisten vanhempien representaatio tukee Morlingin (2013, s. 235) havaintoja, joissa sateenkaariperheen vanhemmat esitetään edelleen onnellisen perheen representaation kautta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sateenkaariperheet nähtiin sekä Suomen ulkopuolella vastustettuna, mutta myös vapautuneena osana suomalaista perhekeskustelua, jossa korostui onnellinen vanhemmuus. Vähiten representaatiot ilmenivät uutisten otsikoissa (Taulukko 1). Sen sijaan tutkimuksen representaatiot rakentuivat tekstien piilomerkitysten, sanavalintojen ja kuvien yhteisvaikutuksesta.

5 Päätäntö

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten sateenkaariperheitä representoidaan suomalaisessa uutismediassa. Tutkimuksessa käytettiin aineistona 34 uutisartikkelia ja 34 uutiskuvaa. Merkittävää aineistossa oli se, että Ylen osuus aineistosta oli melkein puolet (39 %). Tämä tukee Ylen tavoitteita yhä monipuolisemman kuvan näyttämisessä Suomesta ja maailmalta (Yle 2020).

Sateenkaariperheet kuvattiin aineistossa vastustavien vallanpitäjien, vapauduneiden vähemmistöjen ja onnellisten suomalaisvanhempien representaatioiden kautta. Vastustamisen representaatiosta voidaan tehdä monenlaisia tulkintoja. Se voi kieliä esimerkiksi tiedostavan ajattelun lisääntymisestä suomalaisessa yhteiskunnassa, jolloin sateenkaariperheiden normalisointia ei tarvitse enää harjoittaa, vaan uutiskynnyksen ylittää heidän perheoikeuksiaan rikkovat ja rajoittavat tapaukset Suomen ulkopuolella. Merkittävää on myös se, että aineistossa ei esiintynyt ollenkaan vastustamisen representaatiota, jossa vastustamisen subjektina olisi toiminut jokin suomalaisen yhteiskunnan sisäinen toimija. Tämä ei silti tarkoita, etteikö vuonna 2022 vastustamista olisi tapahtunut myös Suomen sisällä. Onkin kiinnostavaa pohtia, miksi tällaiset tapaukset eivät herätä uutiskynnystä ja miksi Suomen ulkopuolella tapahtuva sateenkaariperheiden vastustaminen ylittää uutiskynnyksen herkemmin. Toisaalta Suomen ulkopuolisen vastustamisen representaation voidaan nähdä Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksena, joka on voinut madaltaa median kynnystä tarttua ihmisoikeuksia käsitteleviin aiheisiin Euroopassa.

Kriittisestä näkökulmasta onnellisten vanhempien ja vapautuneiden vähemmistöjen representaatiot herättävät pohtimaan, vahvistetaanko onnellisella kuvailulla ja vapautumisen representaatioilla edelleen sateenkaariperheiden toiseutta ja vertailua heteronormatiivisen ydinperheihanteeseen. On varmasti tapauksia myös sateenkaariperheistä, joissa kaikki ei ole hyvin tai joissa vapautumista ei ole tapahtunut. Jää nähtäväksi, milloin mediassa uskalletaan kertoa tällaisia onnellisuusmuurin ylittäviä tarinoita.

Sateenkaariperheiden uutisdiskurssien tutkimisella voidaan ymmärtää yhteiskunnan asenteita ja mielipiteitä sateenkaariperheitä kohtaan. Vaikka asenteissa on vuosikymmenten vaiheessa nähty muutoksia, menee luultavasti vielä useita vuosia, ellei vuosikymmeniä, että sateenkaariperheet nähdään yhdenvertaisina heteroydinperheen rinnalla. Jatkossa tutkimuksen näkökulmaa voitaisiin laajentaa tarkastelemaan perhepuhetta aikakauslehdissä tai perhevaikuttajien sosiaalisessa mediassa. Median murroksen myötä merkityksiä erilaisista perhemuodoista ei tuoteta enää vaan perinteisessä mediassa, vaan sitä tekevät myös erilaiset vaikuttajat ja mediapersoonat.

Kattavamman kuvan sateenkaariperhepuheesta mediassa olisi saanut laajentamalla aineiston tarkastelulla. Jos tarkastelussa olisi ollut useampi vuosi, olisi Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksia vastustamisen representaatioon voitu analysoida syvällisemmin. Jatkotutkimuksia varten aineistoa kannattaisi siis laajentaa käsittämään suurempia aineistoja usealla eri alustalla. Lisäksi aineistoa voitaisiin kerätä muillakin kuin suomen kielellä, kuten Suomen toisella kotimaisella kielellä.

Lähteet

- Aarnio, K. Kylmä, J., Solantaus, T. & Rotkirch, A. (2018). Sateenkaariperheiden vanhemmat Kokemuksia lasten hyvinvoinnista, perhesuhteista ja tuen saannista. *Väestöliitto*. <https://sateenkaariperheet.fi/tietoa-ja-koulutusta/tutkimuksia/>
- Alatalo, E. (2019). *Sateenkaari journalismissa. Setan opas sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen, sateenkaariperheiden ja suhteiden moninaisuuden käsittelyyn mediassa*. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/ammattilaisille/media/>
- Alwood, E. 1996. *Straight news: Gays, lesbians, and the news media*, New York: Columbia University Press.
- Blom, V. & Hazard, K. (1997). Kriittinen näkökulma mediadiskurssiin. *Virittäjä*, 101(4), s. 638–640. <https://journal.fi/virittaja/article/view/39029>
- Caple, H., & Bednarek, M. (2016). Rethinking news values: What a discursive approach can tell us about the construction of news discourse and news photography. *Journalism*, 17(4), 435–455. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1177/1464884914568078>
- Ensi- ja turvakotiliitto (3.2.2022). ”Ketä perheeseesi kuuluu?” – kohti sateenkaariperheiden tukemista. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/blogi/keta-perheeseesi-kuuluu-kohti-sateenkaariperheiden-tukemista/>
- Erickson, A. L. (1995) *Women and Property in Early Modern England*. Routledge, London.
- Ekstrom, M. (2002). Epistemologies of TV Journalism: A theoretical Framework. *Journalism*. 3(3), s. 259-282.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. London: Routledge.
- Fairclough, Norman, Mulderring, Jane & Wodak Ruth (2011). *Critical Discourse Analysis*. In T. van Dijk (ed.) *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*. 2 nd ed. London: Sage
- Fairclough, N. (2009). A Dialectical-Relational Approach to Critical Discourse Analysis in Social Research. Teoksessa *Methods of Critical Discourse Analysis*. Toim. Wodak, R. & Mayer, M. London: Sage.
- Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. Tampere. Vastapaino.
- Hall, S., Koivisto, J., Lehtonen, M., Uusitupa, T. & Grossberg, L. (1992). Kulttuurin ja politiikan murroksia. Vastapaino
- Hočevar, A. (2013). Children in rainbow families. *Ljetopis socijalnog rada 2014.*, 21 (1), s. 85–104. https://www.researchgate.net/publication/269962533_Children_in_rainbow_families
- Hurd, L., Mahal, R., Ng, S. & Kanagasingam, K. (2020). From invisible to extraordinary: Representations of older LGBTQ persons in Canadian print and online news media, *Journal of Aging Studies*, (55) s. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2020.100877>
- Ilmakunnas, J. & Lahtinen, A. (2021). *Perheiden jäljillä*. Perhesuhteiden moninaisuus Pohjolassa 1400–2020. Tampere. Vastapaino.
- Irni, K. (2020). Queer-visioita lajirajat ylittävistä perheistä ja läheissuhteista. Perhe ja läheissuhteet sateenkaaren alla.

- https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/327510/Irni_K_Queer_visioita_lajirajat_ylitt_vist_perheist_ja_l_heissuhteista.pdf?sequence=1
- Jeskanen, J. Helsingin Sanomat (28.6.2022). Shown täytyy jatkaa. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008827764.html>
- Jørgensen, M., & Phillips, L. J. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. SAGE Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781849208871>
- Kangaspunta, S. (2011). *Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. Tampere University Press. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66232/traditionaalista_yhteisosta_verkkoyhteisyyteen_2011.pdf?sequence=1
- Kivikuru, U. (2001) Toiseus mediassa. Teoksessa Nordenstreng, K. & Heinonen, A. (toim.) *Mediaetiikan kipupisteet* (s. 55–76) <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65415/951-44-5392-1.pdf?sequence=1#page=56>
- Kuosmanen, P. (2007). Johdanto: Sateenkaariperheet, julkiset tilat ja queer-politiikka Suomessa. *Suomen Queer-Tutkimuksen Seuran Lehti*, (2)1. <https://journal.fi/sqs/article/view/53672?acceptCookies=1>
- Kuosmanen, P. & Jämsä, J. (2007). *Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveystalveissa ja koulussa*. Helsinki. Edita Prima Oy.
- Lahikainen, A. R. & Arminen, I. (2015). Perheet, media ja tulevaisuus. Teoksessa Lahikainen, A. R., Mälkiä, T. & Repo K. (toim.) *Media lapsiperheessä* (s.264–288). Tampere. Vastapaino.
- Lei, R. F., & Bodenhausen, G. V. (2017). Racial Assumptions Color the Mental Representation of Social Class. *Frontiers in psychology*, 8, 519. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00519>
- Lipasti, L. & Pieliläinen, M. (11.9.2020). *Tilastokeskus: Tieto&trendit*. Sateenkaariperheiden määrä kasvaa – osa perheistä jää tilastoissa yhä piiloon. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/sateenkaariperheiden-maara-kasvaa-osa-perheista-jaa-tilastoissa-yha-piiloon/>
- Lt-Levikki (2019). Levikkitilasto 2019. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/08/LT-tilasto-2019.pdf>
- Machin, D. & Mayr, A. (2012). *How To Do Critical Discourse Analysis, A Multimodal Introduction*. Lontoo. SAGE Publications Ltd.
- Moring, A. (2013). *Oudot perheet: Normeja ja ihanteita 2000-luvun Suomessa*. [Väitöskirja] <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/39269/oudotper.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pihlajamaa, M. (2021). Kohti sateenkaariystävällisempää Suomea: Tilannearvio seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa 2021.
- Portaankorva, J. (Yle, 13.12.2019) “Voisimme estää sijaissynnytysturismia” - Eduskuntaryhmien puheenjohtajilta vihreää valoa sijaissynnytyksen sallimiseksi Suomessa. <https://yle.fi/a/3-11116240>

- Repo, J. (2019). Governing Juridical Sex: Gender Recognition and the Biopolitics of Trans Sterilization in Finland. *Politics & Gender*, 15(1), 83-106. doi:10.1017/S1743923X1800034X
- Roininen, L. (2021). *Perhe parrasvaloissa*. Helsinki. Avain.
- Rossi, L-M. (2016). *Muuttuva sukupuoli: seksuaalisuuden, luokan ja värin politiikkaa*. [E-kirja], <https://www.finna.fi/Record/jykdok.1718109?sid=2897980507>
- Sanoma (2020). *Mediatiedot 2020*. <https://media.sanoma.fi/sites/default/files/2020-01/Sanoma%20mediahinnasto%202020.pdf>
- Sanoma (2021). Sanoma Media Finland. Tuotteet ja brändit. <https://www.sanoma.fi/mita-teemme/tuotteet-ja-brandit/>
- Sateenkaariperheet Ry, (6.3.2022). *Sateenkaariperheet ry:n perhepoliittiset tavoitteet vuosille 2022–2025*. <https://sateenkaariperheet.fi/vaikuttamistyota/poliittiset-tavoitteet/>
- Sateenkaariperheet ry (9.11.2019) Translainsäädännöstä sosiaali- ja terveysministeriölle. <https://sateenkaariperheet.fi/lausunnot/translainsaadannosta-sosiaali-ja-terveysministeriolle/>
- Sedgwick, E. K. (2008). *Epistemology of the Closet*. Univ of California Press.
- Seta Ry. Sateenkaariperheet. Sateenkaaritieto. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaariperheet>
- Seppänen & Väliaverron, (2012). *Mediayhteiskunta*. [E-kirja], Ellibs library. <https://www.ellibslibrary.com/tritonia/9789517684880>
- Tauriainen, R. Iltalehti, (24.4.2022) Näin vähemmistöjä sorretaan Ukrainassa: "Vaikka olemme Ukrainan puolella, pitää pystyä kritisoimaan ihmisoikeuksien tilannetta Ukrainassa". <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/18e661e1-98bf-42e2-b0aa-e66672d113d8>
- Van Dijk, Teun A. (1988). *News as discourse*. Lawrence Erlbaum Associates Inc
- Wwp.com (2023). *Beyond the Rainbow: An investigation into LGBTQ+ marketing and its future*. <https://www.wpp.com/wpp-iq/2022/11/beyond-the-rainbow-an-investigation-into-lgbtq-marketing-and-its-future>
- Xie, Q. (2018). Critical discourse analysis of news discourse. *Theory and Practice in Language Studies*, 8(4), 399-403.
- Yle.fi (2020) Ylen strategia: Kaikille yhteinen, jokaiselle oma. <https://yle.fi/aihe/strategia>

Aineistolähteet

- Freyborg, S. (12.9.2022). Tuhannet marssivat Pride-kulkuetta vastaan Belgradissa – ”Haluavat häpäistä avioliiton ja perheen”. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009063282.html>
- Jokinen, M. (22.8.2022). Singapore laillistaa miesten välisen seksin, avioliitto säilyy maassa edelleen ainoastaan miehen ja naisen välisenä. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009019474.html>
- Juhola, T. (26.9.2022). Italian johtoon nousee äärioikeistolainen äiti, joka vastustaa maahanmuuttoa ja syrjii seksuaalivähemmistöjä. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-12638294>
- Kosonen, L. (10.9.2022). Sota ajoi seksuaalivähemmistöt Venäjällä piiloon ja maanpakoon – väitöstutkimus: aktivismi on siirtynyt kaduilta koteihin. Yle. <https://yle.fi/a/3-12615345>
- Laari, S. (25.4.2022). Viihdejätti Disney on päätyntä yllättäen kulttuuri-sodan keski-pisteeksi Yhdysvalloissa – tästä on kyse. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000008772201.html>
- Lehtikanto, K. (25.6.2022). Annan koko keho lamaantui, kun hän näki miehensä puhelimessa viestin – yhteiseltä eläältä meni pohja / Liitto olikin kulissia <https://www.iltalehti.fi/suhteet/a/f8018ac4-de1d-4bdd-8828-c4b0b3031e99>
- Lippu, A-M. (12.4.2022). Disney on saanut kritiikkiä sukupuolivähemmistöjen väheksymisestä: nyt suvun perijä astui julkisuuteen transmiehenä. Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/a/b6ca5d8e-9246-40d7-8982-caf78d776f80>
- Mattila, M. (16.9.2022) Henny Harjusola avautuu tv:ssä vaikeasta aiheesta – ”Olen joutunut tekemään päätöksen, etten pysty saamaan lapsia”. Iltta-Sanomat. <https://www.is.fi/tv-ja-elokuvat/art-2000009074046.html>
- Metso, R-M. (18.9.2022). Kun Laura Andersson alkoi seurustella naisen kanssa, hän yllättyi yhdestä asiasta – ”Se on ollut todella vapauttavaa”. Iltta-Sanomat. <https://www.is.fi/menaiset/i ihmiset-ja-suhteet/art-2000009025498.html>
- Nikander, A. (8.4.2022). Nyt puhuu suomalaisia, joka synnytti lapsensa / Isä, joka synnytti lapsensa. Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/perheartikkelit/a/826a34d6-06fc-4ab1-9ac7-6e7f020ad81e>
- Nivukoski, A. (2.7.2022). Uusi translaki tuomassa muutoksen kaikille vanhemmille: Väestö-tietoihin ensi kertaa erillinen tieto siitä, onko ihminen lapsen isä vai äiti. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008887682.html>
- Nuutila, S. (14.6.2022). Disneyn uusi kesäleffa kiellettiin 14 maassa – synnä kahden naishahmon suudelma. Yle. <https://yle.fi/a/3-12492011>
- Partonen, A. (26.5.2022). Tuntematon mies tuijotti baarissa kaksi tuntia putkeen – Kiusalliset kokemukset saivat kolmikön perustamaan aivan uudenlaisen kahvilan Kallioon. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000008810633.htm>

- Piri-Lahti, M. & Pennanen, V. (17.8.2022). Kiinassa sensuuri voi iskeä Nalle Puh - viittauksiin, USA:ssa usein seksuaalisuuteen – etsimme joukon kiellettyjä tekstejä maailmalta. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-12577681>
- Polo, A. (21.8.2022). Singapore dekriminialisoi miesten välisen seksin – pääministeri: "Uskon, että tämä on oikein". Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-12586573>
- Puljujärvi, I. (11.9.2022). Annika Metsäketo oli valmis tulemaan ulos kaapista, mutta tyttöystävän petos muutti kaiken: "Olin todella rikki". Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/a/94e923f9-2abb-4095-84c5-48b670a128bf>
- Pulkkinen, M. (24.4.2022). Perheen yhteinen sukunimi ei ole ikiaikainen perinne – moni muukin perheeseen liittyvä uskomus on sepitettä. Yle. <https://yle.fi/a/3-12333824>
- Saarinen, S. (14.9.2022) Pipsa possu -lastenohjelmassa nähtiin ensimmäinen naispari. Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/a/c393cfc6-2067-4c80-ae32-b0b105f25eea>
- Sateenkaariperheet ry. 2019b. Miten lapsia tehdään. <https://sateenkaariperheet.fi/tietoa-ja-koulutusta/miten-lapsia-tehdaan/>
- STT & Salomäki, A. (29.3.2022). Unkari järjestää kansanäänestyksen Venäjän mallia mukailevasta "homo-propaganda-laista", järjestöt kehottavat antamaan protestiäänäniä. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008714113.html>
- STT-AFP (25.9.2022). Kuubalaiset äänestivät samaa sukupuolta olevien avioliittojen sallimisesta. Helsingin Sanomat. <https://www.is.fi/ulkomaat/art-2000009093374.html>
- STT, AFP (25.9.2022). Kuubalaiset äänestivät samaa sukupuolta olevien avioliittojen sallimisesta. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009093434.html>
- STT, AFP (26.9.2022). Kuubalaiset hyväksyivät samaa sukupuolta olevien avioliitot. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000009095384.html>
- Terävä, H. (22.5.2022). Kun yksinhuoltaja Onerva Cortés, 19, pyysi neuvolasta keskusteluapua, kukaan ei reagoinut – asiantuntijat löytävät neuvoloista korjattavaa. Yle. <https://yle.fi/a/3-12452721>
- Tynkkynen, S. (3.2.2022). Matkailukeskukset ovat tärkeitä vapautumispaikkoja seksuaalivähemmistöille – tutkija selvitti ei-heteroseksuaalien elämää Lapin pikkukylissä. Yle. <https://yle.fi/a/3-12295751>
- Vasankari, A. (23.9.2022). Italia saanee oikeistolaisimman johdon sitten Mussolinin: tällainen on todennäköinen uusi pääministeri Meloni. Iltalehti. <https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/1e723f65-7264-4f1c-9696-b7422ce9945c>
- Vihavainen, S. (1.9.2022). Aleksandra Tetri meni miehen kanssa naimisiin ja sai kolme lasta – Lähes nelikymppisenä hän tajusi, ettei olekaan hetero / Vihdoinkin hereillä. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/hyvintoimi/art-2000008992139.html>
- Viitanen, K. (8.5.2022). Suru lapsettomuudesta jäi, kun Anniina Lapinkaski rakastui kuuden lapsen yksinhuoltajaan – "Tavallaan me kaikki ollaan nyt Anniinankin lapsia". Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/perhe/art-2000008667063.html>

- Vilkman, S. (28.8.2022). Ohjaaja Kirsi Marie Liimataisen mielestä Suomi ottaa takapakkia vähemmistöjen kohtelussa: "Ihmiset ovat mykkyrässä seksuaalisuutensa suhteen". Yle. <https://yle.fi/a/3-12580857>
- Vilkman, S. (22.8.2022). Suurmusikaali Priscilla nähdään ensimmäistä kertaa Suomessa – Broadwaylla ja West Endissä se on jo ollut jättihitti. Yle. <https://yle.fi/a/3-12580796>
- Virranniemi, G. (12.8.2022). Villejä tyttöjä, isiä vauvojen kanssa ja kolmen vanhemman perheitä – 5 tapaa, joilla neuvolat huomioivat tasa-arvon. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-12573867>
- Virranniemi, G. (10.9.2022). Jan Timmin ja Mikon lapsihaave tuntui mahdottomalta, kunnes lapsi tuli kotiin – homoparien adoptiot romahtivat lakiuudistuksen myötä. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-12604371>